

Kaynak

BALIKESİR HALKEVİ

İÇİNDEKİLER

129 — Reşidüddinin (Camiütte-
varih) inin Tercemesi	143 — Ömrüm Bana Zından
Oldu, Bahtım Gönül,
Onbeş Yaşında
130 — Türkiyede Su Ve Ağaç	
132 — Saz Şairi	
134 — Yalvaran Kadın	144 — Hasret, Koşma
137 — Atalar Sözü	145 — Vesikalar
142 — Çanakkale	154 — Konferans

5 İNCİ YIL SAYI: 53

19 HAZİRAN 1937

İYESİ
T. F. SILAY

KAYNAK

Yayın Direktörü
ABDİ
Agabey Oğlu

Balıkesir Halkevi Aylık Dergisi

SAYI: 53

19 . 6 . 1937

YIL: 5

Reşidüddinin (Camiüttevarih) inin Tercümesi Münasebetile

Geçen gün gazetelerde çok musip bir karar gördüm. Türk tarihine ait en esaslı membalardan birisi olan İlhanilerin veziri meşhur Fazlullâh Reşideddinin Fari-sizce yazdığı «Camiüttevarih» inin lisanımıza tercümesine karar verilmiş olduğudur. Türk tarihinin mahez ve menbalarına ait şark lisanlarında yazılmış olan ve Avrupa müsteşrklerince Fransız, İngiliz Almancaya bir kaç defa çevrilen bu gibi mühim eserlerin lisanımıza döndürülmesini bundan hayli seneler evvel kültür işleriyle uğraşan makamlardan rica etmiş ve müteaddit yazılarımla bu ricalarımı millî ırfan namına tekrar etmişdim.

Kaynak mecmuasındaki neşriyatıma o sıralarda «ebcette de kırk yanlış var» darbı meselâi hatırlatan bir gazeteci de «Türk dili» nde bana hücum etmişdi. Ben bir dostum vasıtasile haber aldığım bu yazıya cevap bile vermemişdim. Çünkü Mu-arızının böyle işlerle münasibetine ait»

ağızdan dolma olsun» hiç bir bilgisini bilmiyordum.

Türk tarihi üzerinde derin tetkikler yapan yeni ana türk nesli şark lisanlarında yazılmış olan eserleri de inceden inceye tahlile, tetkike deruni bir heyecanla şahlanmıştır. Millî varlığımızla alakadar ne kadar bilgi kaynağı varsa bizim gözümüzden kaçamaz yine Türk dili menbalarından ve mühim kıymetli vesikalar itibarile zengin kitaplardan birisi de «Mnru-cuzzeheb dir » Mesudi nin çok ehim-miyetli olan bu eserinde de Türkler hakkında haylice malûmat verilmiştir. Avrupa ulâmasının muhtelif vesilelerle temas ettikleri bu eserlerden iktibas edilmiş bir çok vesikalarını kitaplarında görüyoruz. arapça ve farsce yazılmış kadim mem-baların lisanımıza döndürücü bu işlerle uğraşan ellerden yeniden rica ederiz

TAHİR HARİMİ
Balı Oğlu

Türkiyede Su Ve Ağaç Meselesi

Yazan: CENAP REFİK ORKON

—III—

Hatta son zamanlarda Fransız meclisine bir ağaç ve orman kanun lâyihası verilmiştir. Bu münasebetle Fransız gazeteleri ormanların ve ağaçların ehemmiyetini, iklim üzerine olan tesirlerini, su ve yağmurla ağaç ve orman arasındaki sıkı münasebetleri uzun uzun yazmakla beraber ağaç ve ormanın çok eskidenberi bilinen faydalarını güzel misallerle anlatıyorlar. Ağaç derdi bizimde en büyük bir derdimizdir. Bu güzel misallerden bir kaçını aynen alıyorum.

Şatobriyenin meşhur sözlerinden: Ağaçların ortadan yok olduğu her yerde insanlar bu tedbirsizliklerin cezasını görmüşlerdir...]

Diğer bir misalde Fransız köylüsünün bir darbu meselidir.

Orman suyu muhafaza eder

Su çayırı yetiştirir.

Çayır sürüyü besler;

Sürü gübre verir,

Gübre buğdayı büyütür.

Üçüncü bir darbimeselde: «ormansız memleket damsız ev gibidir.» Fransa gibi ileride bir memleket her gün aynı tehlike önünde varlıklar hazırlamaya çalışıyor. Bu günkü Fransa arazisi, çok önceden uyanmış olan Fransanın yeniliklerini ve yükselcek tiplerini yavaş yavaş hazırlayarak bu günkü olgunluğunda mevcudiyeti kâfi görmiyerek bütün varlıklarını artırmaya ve bunun içinde kuvvet ve kudret sarfında devan etmektedir.

Biz asırların bıraktığı tahribatı kurtar-

mak ve yenisini yapmak mecburiyetindeyiz. Bu günün yapıcısı olan Türkiye memleketinin her tarafında baştan başa yenilikler içinde yeşilliklerinde yaratacağı ve öyleki; bu günün çıplak sırtları ağaçlar, ormanlar yeşillikler arasında bambaşka bir âlem ve hayat içinde bulunacaktır.

Komşumuz Bulgaristan haberlerinde ormanlara çokca ehemmiyet verilmektedir. Baharın ilk haftasını [ormanların muhafazası haftası] olarak kabul edimistir. Bu hafta içinde talebelere ve halka ormanların milli sıhhata ve ekonomiye olan faydaları ve bunların korunması için memleketin her köşesinde milli konfranslar verilmektedir.

Propaganda haftasında halka ormanları sevmeleri öğretilecek ve bu yolda yüz binlerce beyanname broşür dağıtılacaktır, [Ormanların dostları] adında büyük bir cemiyette kuracaklardır.

İlerlemiş memleketlerde ağaç bayramları yapılmaktadır İtalya, İspanya, İngiltere gibi memleketlerde [ağaç dostları cemiyeti] [ormanların hamisi cemiyetleri] gibi cemiyetler teşekkül etti ve 1872 de de birleşik devletlerde kurulan L'arbr Day sosyetesı yalnız Nebraska hükümetinde 350 milyon ağaç dikmiştir. 80 bin hektarlık araziyi ormanlık bir hale getirmişlerdir.

Memleketimizde bu nevi sosyetelerin teşekkülü şayan arzudur. Hatta bütün vilayetlerde birer şube halinde prorağanda sahası olması lazımdır... Halkımızı yal-

nız okutmak suretile alacağımız neticeler yanında bilhassa propaganda sahasına da büyük bir yer vermeliyiz.

Uyanık olan milletimize münasip suretlerde ve anlıyacağı şekilde anlatmak lazımdır.

Kanunun yapılması ve tatbikatına geçilmesi yanında belki daha müessir olacak [Her ne şekilde olursa olsun] propaganda şarttır.

Asırların bilgisizliği içinde, cihan içinde memlekette kaybolan ormanların yeniden ihyası hayat dalu milletimizin bu güzel ve emsalsiz yurdumuzun isteğidir. Şimdiye kadar geciktığımız bu sahada süratli hareketlerimizin daha zengin ve yeşil bir memleket hayatına kavuşmak için lazımdır.

(Sonu Var)

Saz Şairi Zülâli

(Yusuf Zülâl)

Yazan: GÖNÜLOĞLU

Zülâli mahlesini taşıyan Yusuf Zülâl (1290) tarihinde Ardıhanın Poshof kazasına bağlı Zuzgab kariyesinde doğmuştur.

Pederi Şeker oğullarından çiftçi Abdullah ağadır. İlk tahsilini saltanat devrinin her çocuğu gibi duvarı falakalı, basık tavanlı, dar karanlık bir maballe mektebinde görmüştü.

Hocası köyün biricik uleması ve coşkun şairi Osman Efendi idi.

İlk günlerde Zülâli din alimi ve köy şairi hocasının çok yanık bir eda ile okuduğu (Surei Yusuf) u çok derin bir heyecanla dinler, manasını anlamadığı bu sureyi hocası ona uzak bir rüyadan bahse-der gibi anlatır. O zaman küçük Zülâl uzak devirlerde Mısır çöllerinde kopan bu aşk fırtınasını küçük hafızasında canlandırmaya çalışır ve belki hocasının yakıcı edasının tesiriyle olacak ki ağlardı.

Çok geçmedi, din kitaplarının heyecan dolu sözlerle bahesttiği Yusuf ve Zeliha macerası Zülâlinin küçük ruhunda taze taze ilhamlar yarattı. Yusuf Zülâl, kendisi bir Yusuf'tu; Fakat hanı Zeliha?

Asırlarca evvel uzak bir diyarda geçen aşk macerasını canlandırmak için, Yusuf'a ilham veren Zeliha kim olabilirdi?

Uzakta değildi. Osman efendi derin bir heyecan, yanık bir eda ile okuduğu surei Yusuf'a eski mektepte yüksek ilhamlar uyandırmıştı. Hocayı bir uzak rüya dinler gibi dinliyen yalnız Zülâli değildi. Onun yanı başında diz dize, göz, göze, orta boylu, sarışın, iri mavi gözlü bir kız daha vardı: Manivşah... Henüz 16? yaşlarında bulunan köyün bu güzel kızı Yusuf ve Zeliha efsanesi karanlık mektep odasında tekrarlan-

mağa başlayınca, yıldız gibi parlayan gözlerini Zülâliye çevirir, onu daima süzer, süzerdi. Yavaş, yavaş, bu efsane bu küçük ruhlarda yeni bir heves, yeni bir ilham, yok yok, yeni bir ateş uyandırmıştı.

İşte artık onlar asırlar sonra yeniden dünyaya gelen birer Yusuf ve Zeliha idiler. Ve birbirlerini çok, pek çok seviyorlardı. Fakat birbirlerini sevdiklerini onlar nasıl anlatacaklardı? Zülâli onun güzel yüzünü ve iri gözlerini günlerce doya doya seyretti. Manivşah tam manasile gönül alıcı idi.

Bir gün mektepte Manivşah Zülâliye bir zarf uzattı. Osman efendinin ne efsanevi hikâyeleri, ne de yanık edası artık onları avunduramaz olmuştu. Ders o gün sanki bir asır kadaar uzun geldi onlara Manivşah mektubunda Yusuf'a bir aşk bestesi beste-liyordu:

Pek darılmaz aşk ehlidir hacamız
Okudukça arkadaşına bakmalı.
Hep karanlık geçmemeli gecemiz
Mehtabın şem'asını yakmalı.

Güzellerin olur cilvesi nazı,
Bir başka sevgile sevmeli bizi,
Bazı okşama lâle' nergisi,
Açıl diye gence gülü sıkmalı.

Gence bilir bülbülün dilinden
Anınçin utanmaz gül bülbülünben
Akşam üstü Dilerubanın elinden
Tutup beyim kır, bayıra çıkmalı,

Bu mektup iki küçük kalbi birbirine yaklaştıran bir bağdı. O günden sonra ruhlarında beliren ateş birdenbire alevlen-

di. Hisleri derinleşti. Her ikisi de rüyalarda kendilerine görünen meçhul bir periyi ilhamlarının muhatabı biliyorlardı. Şiirleri hep o meçhul periye idi. Fakat hakikatta gönülleri birbirine muhataptı.

Tam iki sene çok derin ve temiz bir heyecanla seviştiler. Dileruba Zülâli'den iki yaş daha büyüktü. İki sene sonra Zülâli köyde şairliğini tanıttı. Bir saz şairi oldu. Dilinden Dilerubasına dair ateşli beyitler dökerken Kopuzunu tellerinde küçük ruhunun aşkı ve heyecanı titriyordu.

Bahar bütün güzelliğiyle Ardıhan ova-larında belirince bu küçük aşklar daha coşkun bir eda ile ağlıyorlar, daha hassas bir eda ile aşklarını terennüm ediyorlardı. Bazan (Gülgâh) dağının bir köşesi bunlara birleşme yeri oluyordu. Mehtaplı gecelerde Zülâli Dilerubayı orada beklerken intizar adlı şiirler yazıyordu. Bazan Dileruba vefasız çıkıyor, gelmiyor, O zaman nefret diye besteler besteliyor, Dilerubaya gönderiyordu.

O zaman, aşkı Zülâli'den daha çok ta-dan ve anlıyan Dileruba:

Her güzel güzele aşık olamaz.
Aşık olur amma vefakâr olmaz,
Sevda çeküp menziline varamaz
Neden bazı kimse hulûskâr olamaz.

Aşık olur, aşk atile atlanır
Kâhi rüsva olur, kâhi katlanır
Yiğit olan her derde katlanır.
Aşıkı sadıklar riyakâr olamaz
Bu yaşama güldüremem dünyayı
Mecnunsanız terk etmeyin Leylayı
Bazı yosma vardır, sever tenhayı

Üç sene sonra Zülâli Dilerubasıyla evlenmek istiyordu, gizlice bir birleriyle nişanlandılar. Kimse onların bu yüce sevgilerini bilmiyordu. Zülâli Dilerubasına elbette kıymetli hediyeler verecek, cihazını yapacaktı. Fakat fakir babasında bunları zapaçak maddi bir kudret yoktu. Çaresiz gurbete çıkacak para kazanacaktı.

Bir akşamı, Eadıkânın gamlı dağları güneşin son ışığından ayrılırken Zülâli, başında bin kere yanık beyitler okuduğu gamlı pınardan son bir yudum su içti. Sazı bağrına dayıyarak Ardıha dağlarını son bir defa daha ağıltattı. Tellerden coşan ayrılık sesleri uzak dağlarda kaybolurken o uzak dağlarda uzaklaştı kaybedi.

Ovalar geçti, dağlar geçti, Erzuruma ulaştı. Orada trabzonlu aşık kararının eb-cet hasabile yaptığı bilmeceyi açtı. Şenliğe ve Sumani ile tanıştı. Bir çok zaman Erzurum dağlarını yanık, içli besteleriyle inletti.

YALVARAN KADIN

HİKMET TURHAN DAĞLIOĞLU

Yalvarırım sana, bana görünme. Ben bir şehit karısı olarak yaşayacağım. Bir kadın için hayatta bundan büyük bir şeref olur mu?

Bu genç dulun kocası genç bir teğmendir. Sakarya üktusundan sonra evlenmişlerdi. Bu iki genç birbirleriyle akraba gibiydiler. Ve galiba sevmeyerek bir yuva kurmuşlardı.

Bu kızı ben Lefkede, Sakarya kıyılarında tanımıştım. Ağabeyi benim felâket ve ıstırap arkadaşımı. Bizi birbirimize bağlayan çok kuvvetli bağlar vardı. Mutarekeden sonra ufak fakat bin bir tarihî macera geçmiş bir kasabaya çekilmiştim. Günlerim acı bir yalnızlık içinde geçiyordu. Burada okadar yalnızdım ki, Günlere kimseyi görmediğim, kimseyle konuşmadığım zamanlar olurdu. İşte böyle bir sırada bu dost imdadına yetişmişti.

Bana aile sevgisinin en temiz, en sıcak örneğini bu arkadaş göstermişti. Sakaryada başlayan bu dostluk günden güne kuvvetleniyor, genişliyor ailevi bir şekil alıyordu. Genç kız, hayalimde yaşadığım kızın ta kendisi idi. Onu sevmeye başlamıştım. O da beni seviyordu. Yanından ayrılıp ıssız kasabaya gittiğim zaman hep onun hayali, onun sevgisiyle vakit geçiriyordum. Her akşam yalnız başıma kasabanın kıyısındaki gölün kenarına giderken hep onu düşünüyordum.

Fakat o bir nişanlı idi. Benden önce kalbine başka birisi girmişti. Ben ne hakla başkasının hatırasını taşıyan bir kıza bu kadar alâka besliyorum. Bu fikir içimi ara sıra bir kurel gibi kemiriyordu. Beni avutan nokta, nişanlanmış olan bu iki gencin bir birlerini sevmemeleri idi.

Sonra bütün aile halkı beni bir yabancı

gibi değil çok candan ve yakından seviyordu.

Günlerim hep sevgiler, ümitler, hayaller içinde geçiyordu. Nihayet sevdiğim kızın ailesi bir gün Lefkeden ayrılıp İstanbula gittiler. O zaman İstanbul ile Anadolu bir birinden ayrı iki âlem gibiydi. Artık onları göremiyordum. Haftada bir onları görmek için gittiğim Lefkey, Sakarya kıyılarına gitmez olmuştum. Bir birimizi mektupla avutmağa başlamıştık. Bulduğum kasabanın «İstanbul kapısı»ndaki surların üzerinde oturup yazdığım akşamların heyecanının hâlâ bu gün bile unutamıyorum.

Yalnızlıktan bunaldığım geceler kasabanın o zaman çok meşhur "Eşref oğlu Yeşil Cami" ine giderek içimi uhrevi bir hava ile doldurur ve türkün yüksek sanat eserleri karşısında hayran olurdum. Bu kasabayı yalnız ilk aşkımla başladığı bir yer olmak itibarıyla değil azametli surlarıyla, engin tatlı gölüyle, muhteşem birer sanat abidesi olan camileriyle mazinin kahramanlık hatıralarının canlı ve ölmez bekçisi olan büyük heybetli mezarlığıyla daima hatırlar ve severim.

Nihayet bir zaman geldi. Bende bulunduğum yerden başka bir tarafa gittim.

Anadolu yeni bir âlemin bir hayatın kaynağı ve yeni bir doğuşun beşiği olmuştu. İstiklâl ve vatan davası en büyük aşkımız olmuştu. Kalbimde aşkı taşıdığım kızla ve onun ailesiyle mektuplaşmak imkânı kalmamıştı.

Aramızda aşılmaz dağlar, geçilmez denizler, doldurulmaz açurumlar vardı. Ben başka bir âlemde yaşıyordum onlar başka bir âlemde yaşıyorlardı. aradan yıllar geçmişdi. Bir gün hiç beklemediğim bir yer-

den mektup almıştım. Bana bu mektubu bir genç subay yazıyordu. Bu subay sevdiğim genç kızın nişanlısıydı. Bana yakında evleneceklerini yazıyordu. Ve bu kızı artık unutmamı bildiriyordu. Sakarya macarasının zaferle bittiği kanlı günlerdi! Bu kanlı günlerin çevrelediği zaman ve muhit içinde bu evlenme bilmem neden bana çok kısa sürecek duygusunu vermişti. Daha bana son mektubunda: burda çok yalnızım. Kalbim her an ürperiyor şimdi hür dağlardan gelecek sesleri ne kadar özliyorum. Fakat o sesler şimdi ne kadar uzakta. Yalnızlık içinde hayatım sönüp gidiyor. diye mektup yazan ve hayatından yalnızlığından şikâyet eden bu kız ne çabuk fikrinden caymıştı. Hatbuki ben onun için ne fedakârlıklarda bulunmuş, ne zorluklara katlanmıştım. Elime geçen fırsatları tepmiş bana aşk mektupları gönderen kaç kıza ağlatmıştım.

Büyük zaferden sonra idi. Oslardan epeyce zamandır, bir haber alamamıştım. Felâket ve ıstırap arkadaşım olan dükkü sevgilinin kardeşi bana bir mektupda eniştesinin "Dumlupınar" muharebelerinde şehit olduğunu ve hemşiresinin dul kaldığını bildiriyordu: bu haberdan çok mütesir olmuşum. Bir yuva daha kurulmadan bozulmuştu. Zaferin neşesiyle sevgilini sevin-dirmek genç subayın ne kadar haklıydı.

Demek ki bu genç dulun başından bir felâket rüzgârı esmiş hayatını alt üst etmişti. Dört senelik kısa zaman içinde ne ler olmuş, ne aşklar yıkılmış; ne ocaklar sönmüş ne kanlar akmıştı. Bir gün tesadüf beni onunla karşılaştırdı. Bir birimize bir şey söylemek istiyor, fakat söylemekten kedimizden korkuyorduk. Karşımda genç yaşında dul kalmış desteksiz bir kadın vardı. Onun kanayan kalbine saygı göstermek lâzımdı.

Ona:

— Olan oldu. Her şeyi unutam, ve

yeni bir yuva kuralım dedim. Bir zaman düşündü ve sonra koynundan çıkardığı bir mektubu uzattı. Bu mektup Dumlupınarda şehit düşen kocasının ölümünden iki gün evvel yazmış olduğu bir mektuptu. Mektubun son satırları şöyle nihayetleniyordu...

«Türkün hürriyet günleri yaklaştı. Yarın Dumlupınar taarruzu var... burada Türk tarihinin ve Türk milletinin mukadderatı kurtarılacak... Eger ben bu kanlı taarruzun neticesini görmeden ölürsem yine mezarımda müsterih uyuyacağım. Türkün zaferine iman ediyorum. Sevgilim şehit olsam bile belki, ruhum daima seninle beraberdir. Kocanı unutma!.. Ve doğacak yavrumuza her zaman beni hatırlat.

Millet, hürriyet ve istiklâl için can veren bir genç milleti kadar elbette senin de sevgine lâyıktır..!

mektubu ona verdikten sonra. Ağlar gibi

İyi dedim. Onu unutmayalım ve daima beraber hatırlayalım. Çünkü o bir ülkü şehididir. Sevişen gönüller neden bir birine bağlanmasın?

Siyahlar giyinmiş bu genç dul kadının gözleri yaşardı ve bana güçlkle:

Onunla sevmeyerek evlendim. Fakat evlendikten sonra sevmeye başlamıştım. Vatan için hayatını feda eden ve her hatırası hâlâ gözlerimin önünde canlanan bu genç koçayı nasıl unuta bilir kalbimi ondan nasıl ayıra bilirim..?

Seni seviyordum, hâlâda seviyorum ve seveceğimde Fakat evlenmek asla!.. Çünkü (beşikteki çocuğunu göstererek) onun bana bıraktığı bu aziz emanete hürmet etmem lâzımdır. Ve sonra hüngür hüngür ağlayarak..

Yalvarırım sana bana artık görünme? Ben bir şehidin dulu olarak kalmak ve yaşamak istiyorum. Bir kadın için

hayata bundan daha büyük şerefmi olur? dedi

Ve sonra bana Lefkenin o tatlı heyecanlarla dolu gecelerini hatırlatan, kalbimi yakan bir şarkının şu mısralarını piyonada çaldı.

Ömrümün hicrana yok tahammülü
İçimden, şimdi ta içimden yandım

Gönülden usandım, candan usandım!
Bu genç kadının saygıyla ellerini öperek yanından ayrıldım.

Şimdi bu dul kadın ülküsüne imaneden her insan gibi genç şehit kocasının hatıraları ve onun biricik emaneti olan yavrusu ile günlerini geçirmekte ve o hatıraların kuvvetiyle yaşamaktadır.

ATALAR SÖZÜ

Toplayan: SABUR ŞAHİN

— XIII —

Parayı veren düdüğü çalar
Paşanın arkasından da kılıç sallarlar.
Pekmezi küpten kadını dipten
Pek yürürsen deli gelin uslu yürürsen
ulu gelin derler
Perşembenin gelişi çarşanbadan bellidir
Peten teli gibi üzülecek
Pilâva gelince diş atar işe gelice kış
atar

Pilâvdan dönen kaşığın sapı kırılınsın
Pişmiş yiyen kaşığı yanında taşır
Pirenin yağını hesap eder
Pireyi yük edinmek istemez
Pireyi deve yapar
Pişmiş aşı su katar
Pişirene pişir geilik yapana yarım yufka

Pişmiş kelle gibi sırtıma.

(R)

Rahvan at kendini yorar
Rakip ölsünde ne yüzden ölürse ölsün
Reşit ne söyle ne işit
Rezaletle olan kârdan güzellikle olan
zarar yeğdir.

Rüzgâr böyle eser balta böyle keserse
vay halimize

Rüzgâr esmeyince yaprak kımıldanmaz
Rüzgârlı havanın kuytusu yağmurlu havanın uykusu

(S)

Sabaha kalan davadan korkma
Sabit olan nabî olur
Sabır acıdır meyvası tatlı
sabreden devriş muradına ermiş
Sabur ile koruk helva olur tut yaprağı
atlas olur

Sabır eyle işine hayır gelsin başına
Sabrın sonu sarı oltındır.
Sabrın sonu selâmettir

Sadık dost akrabadan yegdir
Sağ baş yastık istemez
Sağıra laf anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür.
Sağır için gamet iki olamaz
Sağır işitmez yakıştırır.
Sağırın kulağı duymaz ahmağın her yanı

Sağırlar hep bir birini ağırlar
Sağır ineğin biçigi kesilmez
Sağlık varlıktan yeğdir.
Sağ olana her gün düvün bayram
Sağ olsunda dağ ardında olsun
Sahibi razı olurda dellâlı razı olamaz
Sahipsiz tahtayı yel almasa sel alır.
Sakınan göze cöp düşer
Sakla samanı gelir zamanı
Sak tilki burnundan tutulur
Samanın varsa marta koy yoksa koca öküzün dörüsini arda koy
Sana taşla dokunana sen pamukla dokun.

San'at elde altın bileziktir.
San'ata horbakan boynuna torba takar
Sap sararır saman kararır
Sarımsağı yediğin yerde kokut
Sarı saman altından su yürütür
Sarıya al bağla geç karşısına ağla.
Saygı sayana terbiye alana göredir.
Saygısız kafanın zorunu taban çeker
Saygısız kasap ne bıçak kor ne masat
Sayılı günler tez geçer
Saza sazile söze söz ile mukabele gerek.

Sefahatin neticesi sefalettir
Sekiz olur dokuz olur tosun büyür öküz olur.
Selâmet istersen dilini tut
Sel geçer kum kalır

Selâm ver alacaklı çık
Sel gibi geldi kum gibi kaldı
Sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa
Sen bilirsin deyince kavga olmaz.
seninki canda benimki patlıcanda
Sen işi bırakmadıkça iş seni bırakmaz
Sen koru beni varken bulunayım sana
yokken

Sen seni bil sen seni patladılar enseni.
Sen seni bil sen seni sen seni bilme-
zsen olursun serseri

Serçenin gözünden şahin geçer
Serçe gibi bana çiv çiv öğretme
Serhoşa dokunmayın kendi kendine düşer
Serhoşun mektubu meyhanede okunur
ser veri sır vermez

Sev beni seveyim seni
Seversen oğlanı sev kız kendini sev-
dirir

Sittei sevir kapıyı çevir
Silâh sahibine bile düşmandır
Sinek bekmazcıyı bulur
Sin sin gezer siniri üzer yahut ciğeri
üzer

Sivilceyi kurcalama çıban edersin
Sizde yiyelim içelim bizde konalım gö-
çelim.

Can deliğine sığmamışta birde kuyru-
ğuna kabak bağlamış

S.hhat gibi insana sermaye olmaz
Sırçadan evi olanın komşusuna taş
atsın

Sır söyleme dostuna saman tepir po-
stuna

Sırt giydiğini boğaz yediğini inkâr
eder

Softa soğan yemez bulsa kabuğunu
komaz.

Soğan ekmedim acısını çekmedim.
Soğanın acısını yiyen bilmez doğrayan
bilir.

Soluğu biten zurnacı olsun
Sonradan görmüş dininden dönmüş

Sonradan görenle alış veriş etme
Sonunu çok düşünen muradına eremez
Sora sora mekke bulunur
Sorma kişinin aslını muhabbetinden
bellidir

Son pişmanlık fayda vermez
Sorucu olki bilici olasın
Sona kalan dona kalır
Soy soya bulgur suya
Soydur çeker huydur geçer
Söz gümüş sukût altındır
Söz torbaya konmaz
Söz uşakta baha eşekte
Sözünü bil pişir ağzını der deşir
Söyleme dostuna söyler dostuna
Söyleme yüz­süz edersin döğme arsız
edersin saklama hırsız edersin

Söyleyene bakma söyletene bak
Söylenenden dinleyen ârif gerek
Su aka aka yolunu bulur.
Su destisi su yolunda kırılır.
Su bulanmadan durulmaz
Su bulundu teyemmüm bozuldu.
Suğun sahibi bulunmaz
Su hıdının ekmek bedirir.
Su her şeyi temizler yüz karasını te-
mizlemez.

Su ilin çeşme ilin yalnız musluk kimin
Su küçüğün söz büyüğün
Sulu kuyuya giderde susuz gelir
S rete bakma sirete bak
Su susamışa verilir.
Su uyur düşman uyumaz
Su yanında teyemmüm olmaz
Suyu gölden ekmeği ilden
Suyun yavaş akarından insanın yere
bakarından sakın.

Sükût ikrardan gelir
Sürüden ayrılan koyunu kurd kapar
Süt­le giren huy canla çıkar
Süt­den ağzı yanan yoğurdu üfleyerek
yer
Sütlüyü sürüden çıkarmazlar.

(Ş)

Şahin küçük amma gökden turnayı in-
dirir

Şahin küçük amma payını ile vermez
Şairlere lâzım olan bir söz bir saz
Şapla şeker bir değil
Şaraptan bozma sirke keskin olur
Şaşan karısına teyze der
Şaşarım kedinin çamaşır yıkayışına
Şaşı şaşı deyeceğine kör de de kurtul
Şecaat kılık kıyafetle değil
Şehirliyi at yıkar köylüyü inat yıkar
Şeriatın kestiği parmak kanamaz
Şeytanla kabak ekenin kabak başına
patlar

Şık şık eden nalçadır işbitiren akçadır
Şimdiden sonra boz dağında kuyrukmu
sallayacağım.

(T)

Taamin kelâmın çoğundan sakın.
Tabak altın ölçer kabak kabak.
Tabak sevdiği deriyi yere çarpar
Tabanca tabanlıca adam eline gerek
Tali yaver olanın yar sarar yararası
Tanrının bildiğini kuldan neye sakla-
malı.

Tangır elek tangır saç elim hamur
karnım aç.

Tarlanın taşlısı kızın saçlısı
Tarlayı düz al karıyı kız al
Tarlayı koçan zabt etmez saban zabteder
Tasada duracağına kesede dursun
Taş atana sen ekmek at
Taşıma su ile değirmen dönmez
Taşkınlığın sonu şaşkınlıktır.
Taş ne kadar ıslanırsa deli o kadar uslanır
Taşı yemişli ağaca atarlar
Taş yerinde ağırdır.
Taşrada dost gelinceye kadar evdeki-
düşman çenemi bağlar.
Tatlı dil güler yüz
Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır
Tatlı söz yerden mal çıkarır acı söz
dinden imandan çıkarır

Tatlı söz dinletir tatsız söz esnetir
Tatlıya yakışmaz soğan dayısını beğen-
mez yiğen.

Tatsız çorbaya tuz akılsız kafaya söz
kâr etmez
Tava delik tas delik bunda var ustalık
Tavşan boku gibi ne kollar ne bulaşır
Tavşan dağa küsmüş dağın haberi ol-
mamış

Tavşanı tazi tutar çalımı avcı satar
Tavuğum yumurtladı deme kümese hır-
sız dadanır.
Tavuğun zekâtı bir yumurta
Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur
Tazısız ava çıkan tavşansız eve gelir
Taziya tavşanı tutturan iki tarafın hay
huyudur

Taziyi çulluda bilirler çolsuzda
Tedbirde kusur eden takdirde bahane
bulur

Tekeyi kendinin ette taşacağını sonra ok-
sa

Tet duran teknesile kalkar
Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
Temelsiz bina tez yıkılır.
Tenbele iş buyurda izan öğren
Tenbel bayan yemek ister kabuğunu kır-
mağa üşenir

Tencere yuvarlandı kapağını buldu
Tencere kapağını bulmayınca kaynamaz
Tepme kapını teperler kapını
Terazi tartı ile her şey vaktile
Tilkinin dönüp dolaşacağı yer kürkçü
dükkanındır.

Tilki iki defa tuzağa düşmez.
Tilki tilkilğini bildirinceye kadar post
elden gider

Tilki bağlar çakal çözer
Tiz giden tez yorulur.
Tiz geçermiş sağnaklı yağmur.
Traşın gözümün önüne indiğinde akımı
karamı görürsün
Tırnak cefadan saç sefadın büyür.
Tok acın halinden anlamaz

Topal eşekle kervana karışma
Topalla gezen aksamayı öğrenir.
Tut dediğini yut anlar
Tükürdüğünü yalama her gördüğünü
dalama

Tükürdüğü tükürüğü geri alma
Türkün bildiğini tilki bilmez
Türkün gözü avda olur

(U)

Ucuz etin çorbası tatsız olur.
Ucuzdur var bir illeti bahalıdır var bir
hikmeti

Uma uma döndüm muma
Ummadığın taş baş yarar
Umut ile yaşayan açlıktan ölür
Unumu eledim eleğimi astım
Unum yokise bazlama yağ yokse gö
zleme

Uslu adam uslu oturur
Usta hırsız ev sahibini bastırır
Usta maymun kamçı istemez
Uyku geldi bedene Allah razı olsun
kalkıp gidene
Uyur yılanı uyandırma
Uyuyan yılanın kuyruğuna basma

(Ü)

Üğeye etme özgede bulun geline etme
kızında bulun

Üğay öz olmaz kemaha bez olmaz
Ürkütme kediye arslan edersin
Üzüm bağda bağ dağda
Üzüm için bağ divarına yaslanma
Üzümlü ilde gör çöpünü yerde gör
Üzümlünü yede bağını sorma
Üzüm üzüme baka baka kararır

(V)

Vayizin cehennem dediği firkat imiş
Vakit nakittir.
Vakitsiz öten horozun başı kesilir.

Var evi kerem evi yok evi verem evi
Var eli titremez
Vardığın yer kör ise gözünü kıpta bak
Varlığa darlık olmaz
Varlıktan sonra Allah yokluk göster-
mesin

Varsa aşın rahattır başın
Varsa hünerin var her yerde yerin
Varsa pulun açıktır yolun
Varmı pulun cümle alem kulun
Varmı pulun her kes kulun yokmu pu-
lun dardır yolun

Var varlatır yok söyler.
Vasiyet ölüm getirmez
Vay yay arka arka kim utana kim
korka
Veren el alan elden üstündür.
Veren elleri asmazlar alan eli kesmezler
Veren eli her kes öper
Ver ekmekçiye buğdayı yersede helâl
olsun.

Veresiye şarap içen iki kere serhoş
olur
Veripte pişman olacağına vermeden pi-
şman ol

Ver piyazı beklet ayazı.
Vermedi mahbut ne eylesin Mahmut
Ver yesin ört yatsın bekle canı çıksın
Vucüt kocar gönül kocamaz

(Y)

Yabancı kuşun başı kanadı altındadır
Ya bu deveyi gütmeli ya budiyardan
gitmeli

Ya devlet başına ya kuzgun leşine
Yağ bulamaz aşına feslehan sokar ba-
şına

Yay ile yavşan yenir
Yağmurdan kaçan toluya tutulur
Yağmur yağar taş üstüne her ne der-
sen baş üstüne

Yağsız yenirde tuzsuz yenmez
Ya imam ol ya imamı yol.
Yalancının evi yanmış kimse inanmamış

Yalancının mumu yatsiye kadar yanar
Yalanı yok yanlış var
Yalnız yiyeceğini kendi kaldırır
Yal yiyeceği köpek tüyünden belli olur.
Yal vakti itten yem vakti attan sakın
Yanına tütsü ile varmalı
Yanık yerin otu tez biter
Yangınla suyun önüne geçilmez
Yanlış hesap bağdattan döner
Yanmış harmanın öşürü olmaz
Ya oku ya doku
Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün
gibi ol.

Yapmak güç yıkmak kolay,
Yar alırsa canımı bahşederim kanımı
Yaradılmışı hoş gör yaradandan ötürü
Yaramdan ölmedim surattan öldüm.
Yara sığdırmak sarılır.
Yarım elma gönül alma
Yarıştırlırlarsa yerinme öğelerse sevin-
me

Yarsız kalır cihanda ayıpsız yar iste-
yen

Yaş ağaç tez ağrılır.
Yaş kesen baş keser
Yaşı yetmiş işi bitmiş.
Yatan arslandan gezen tilki yeğdir.
Yavaş atın tepmesi sert olur
Yavaş tükürük sakala bulaşır
Yavan etin yavan çorbası olur
Yavan köpek sürüye kurt getirir
Yavru kuşun ağzı büyük olur.
Yavşak büyür bit olur enik büyür it
olur.

Yavuz it ne yer ne yedirir
Ya yardan geçmeli ya selden geçmeli
Yaylanın otlusundan kutlusu yeğdir
Yaza çıkardık danayı beyenmez oldu
anayı.

Yazın ayırsız kışın yorgansız olmaz
Yazın aba al kışın yaba
Yazın başı pişenin kışın aşı pişer
Yazın çalan kışın oynar
Yazın gölgede oturanların kışın kardır
ekmegi.

Yazın köpekle gölge değişen kışın aç
kalır.

Yazın serçeye kim olsa yem verir
Yel alır boyraz satar
Yel gibi gelen sel gibi gider
Yel getirdi sel götürdü.
Yel üfördü su götürdü.
Yemiyeceğin malını yerler
Yemiş yükünden umulmuş kumüş yü-
künden umulmamış

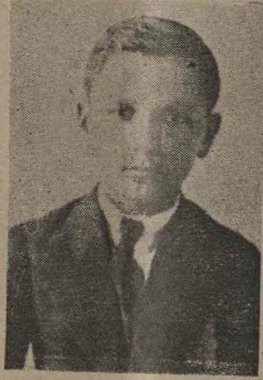
Yenice elek cıvide gerek
Yeni destinin suyu ayaz olur
Yenilen yenise doymaz
Yenili yel alır ağır yerinde kalır.
Yere bakan yürek yakan.
Yere düşse bir avuç toprak alır kalkar.
Yerde ki insan gökteki işe karış
Yerim dar neyim kısa
Yerine düşmeyen gelin yerine yerine
boyuna düşmeyen esbap sürüne sü-
rüne eskir.

Yerinde takdirbaş ağrıtmaz
Yerin kulağı var her sözün işidir
Yerin üstünde bir altıda bir
Yerli kara ağarmaz
Yer pek girilmez gök yüksek çıkılmaz
Yetişmediğin köyün alt tarafında yat.
Yeğit anasından bir doğar
Yeğit attan düşer yine atlanır
Yeğit bin yaşar fırsat bir düşer.
Yiğide keleşlik evvelden gerek.
Yiğide ver kıızı mevlâdan iste rızkı.
Yiğiti ar deveyi zeber yıkar.
Yiğit düşüp kalkmayınca er olmaz.
Yiğitin başından devlet ıraklaşmaz.
Yiğitin anası tez ağlar
Yiğitin malı meydandadır.
Yiğitsen çık meydana öğrenmekle yi-
ğitlik olmaz

Yiğitin sözü demirin kertiği
Yiğitin yenilmezi olamaz
Yiğit yiğidin gölgesinde geçinir
Yiyen bilmez doğrayan bilir
Yiğidin at kendine çalkı vurdurma

(SONU VAR)

GENÇ YAZILAR!

Çanakkale

Ey şanlı Çanakkale, kahramanlar otağı
O şerefli toprağın şehitlerin yatağı
Üstünde nice Türkün aktı temiz kanları
Onlar öldüler fakat; ölmeyecek şanlıları

Yerin altı cehennem ise üstünde öyle
Ateş yağmuru ile yanıyordu her bölge
Yer altından lağımalar patlıyordu şiddetle
Patlayınca binlerce insan yakar hiddetle

Gökten ateş yağardı yerden ise göklere
Kaynayan bir cehennem hissi verir her yere
Düşman böyle zalimce saldırdıydı bizlere
biz her şeye katlandık ne mahrumiyetlere

En sonunda sarsılmaz imanla galip geldik
Aşılmaz zorlukları biz aştık ve biz deldik.
Vatan aşkı için biz sanki coşan bir seldik
Amaca varmak için yükseldikçe yükseldik.

Seçuk Özçelik

Ömrüm Bana Zindan Oldu

Öyle bir ızdırıp varki içimde,
Acılar neler, ne çok biçimde.
Binbir tane yılan beni dişliyor
Öyle iken kalbim yine işliyor.

Keşke işlemezsin böyle olursa,
Hayat bana artık zindan olursa.
Acıları içinde yaşamaktansa,
Ölmeliyim hemen kıvrılmaktansa.

Ben böyle karanlık hayat istemem.
Nedir bu çektiğim yeterse yetsin
Kabrimden başka yere gidemem.
Ruhum ancak orda hep rahat etsin.

Ömrümü kendime zindan edemem
Ya böyle yaşamam yahut ölürüm.
Mezarımdan başka yere gidemem
Ordan başka yerde rahat edemem.

SELÇUK ÖZÇELİK

Bahtım

Bahtın bağırnı sıkmak isterim
Hayal setlerini yıkmak isterim
Gönül vadisinden çıkmak isterim
Arzumu kafamdan yel alır gider...

Hesapsız kurulan bir temel gibi
Hayale karışan bir emel gibi
İçimde dolaşan soğuk el gibi
Benide aşk denen sel alır gider...

Bahtım ısıldıyan kör kandil gibi
Ahınla kıvrandım yanan dil gibi
Gün gelir onuda el alır gider,

Sönüyor diyarına kurulmuş tahtım
İçimi kemiren şu kara bahtım
Sağımdan bir tutam tel alır gider...

M. OĞUZ ALP

Gönül?

Neden fazla harap yorgun gibisin?
Saçına solgun gül takmışsın gönül!
Berrak bir ırmağın renkli dibisin
Ruhumda ateşler yakmışsın gönül...

Gelmedi sesin bir rüzgâr yanına
Alevler renk ördü al destanına
Kıyma bir aşığın tatlı canına
İçinde şimşekler çakmışsın gönül

Dağları bekliyen serin yel gibi
Rüzgâra nazlanan ince tel gibi
Bana uzak durma öyle el gibi
Yoluna beni de takmışsın gönül...

HİLMİ ÇİĞİR

Onbeş Yaşında

Yerleşmiş simsiyah bir sis başımda,
Deli deli esen acaba yelmi?
Gömüyor hayatım onbeş yaşında;
Evet gideceğim mezar değilmi?

Benim bu yaşımı bir kör düğüm gibi
Çarpmadan çalışır o durgun kalbi
Gözümünden geçerken ölümün tek tek
Sızlayan bir tek kalp bırakma felek

Hayatım gidecek kafam dönüyor
Yerleşmiş simsiyah bir sis başımda
Gidiyor gidecek artık sönüyor
Sönüyor hayatım onbeş yaşında

H. İNKAYA

Hasret

Bekire:
— (Müjde vereyim sana
Dava buldum gönlü-
me kederleri dağıttım
bana ızdırıp deme)—

Yıllar boynumu büktü anamadım adını
Bu gün dudaklarıma gelip süründü hasret
Kalbimin vuruşundan duydum ağladığını,
Ağladı enginlerde bana göründü hasret,

Karanlıklar yayıldı kalbe doğunca hasret
Yüzümün neşesini içten boğunca hasret,
Akşamları gözünden yine boğunca hasret
Geceyi bir tül gibigökten öründü hasret!.

Hüzün serdi alnımı ruhun düştü ağlara
Eritirim kalbimi baka baka dağlara...
İçim nasıl kan olmaz sonsuz elvedalara?
Bağrımda al duvaklar geyüp büründü hasret

A. RİZA HINCAL

Koşma

Bir zaman ağlardın, hem çok ağlardın
Şimdi güneşlisin, bülbül gibisin.
Yasemin çehrene peçe bağlardım,
Artık neşelisin gönül gibisin.

Neydi o karanlık, o zindan «in»ler?
Her köşe başında bir öksüz inler;
Bütün ıssız yerler; efsane dinler,
Geçmişe nazaran bir gülgibisin.

Gül devrine geldi şimdiki zaman,
Bütün yenilikler hepside yaman,
Canlandı yurdumuz, şenlendi vatan,
Ormanlar koynunda sümbül gibisin!.

NECİP PEHLİVAN

Balıkesire Dair Vesikalar

KÂMİL SU

HASAN PAŞA ZAVİYESİ

Balıkesride merhum Hasan paşa zaviyesine ve ..Mirahur...Yakup nam karye ile Edremitte bir..Hamam vakfedüp zaviyesin üzere tasarruf oluna gelürken bazı kimesneler müderrisliği tariki ile olup ve ders demeyüp mahsulü vakf zayi ve telef olmağın darende fermanı humayun kıdvetül ulâmaissalikin umdetül fuzalai vel arifin mevlâna Müsluhiddin zide tekvah merhum Birgili mevlâna şeyh pir Mehmet efendi akrabasından ve hulâfasından olup talibine hasbeten lillâh ve bana ders ver deyüp ve hafızı kelâmulâh olduğundan mada tefsiri şerif nakledüp müslümanlara vazü nasihat etmek için mukaddema şeyhül islâm olan mevlâna Mehmet efendi temessük verüp Zağnus paşa camiinde kemakân vazü nasihat edüp talibine buk'alık üzere ders vermek için mukaddema beratı humayun verilüp hâlâ bir tarikle medreselik (Müderrislik) üzere ahara verilüp dahlü njza' olduğun bildirüp müderrislik üzere olanlar min ba'd ref olunup giru vechi meşruh üzere buk'alık üzere inayet rica etmeğin sadaka idüp bu beratı verdim ve buyurdum ki vechi meşruh üzere kemakân hizmeti lâzimesin müedda kıldıktan sonra ciheti muayyinesine mutasarrif olup...Dahj merhum ruhiçün duağa müdavemet göstere müderrislik tarikile dahlolunmaya şöyle bilesin alâmeti şerife itimat kılasın tahriren fi evaili zilkide lisen ti: 1031

KISSA EBYATI İSHAK BABA

Olurduki Balıkesri mahallâtından hacı Gaybi mahallesi sakinlerinden Mehmet bik [bey] bin Ahmet ve diğer Mehmet bin Ömer meclisi şer'e gelüb mahallej mezbur da medfun olan kutbül evliya İshak baba zaviyesinde temessüki zaviyedar olan küçük Mehmed zaviyenin bir mikdarın Hacı Hüseyin nam kimesneye bey' edüb ve bir mikdarın dahi mülkiyet üzere tasarruf etmek ister üzerine varulub görölmek taleb

ederiz dediklerinde üzerine varulub mezburan küçük Mehmed ve Hacı Hüseyin ihzar olundukta mezkûran Mehmed beyinbin ve Mehmed ibni Ömer mahzar kılındı mezburan küçük Mehmed bin Mehmed ve Hacı Hüseyin bin mahzarında takrirî kelâm ve tebyini meram edüb kutbül ârifin V? merkumu mezbur İshak baba medfun olduğu zaviyenin hududu erbaası tariki am olub kırk ve elli yıldan ziyade bir kimesne mülk davasın etmeyüb ve mülkiyet üzere kimesne tasarruf etmeyüb gâh mezbur küçük Mehmed bey temessükü zaviyedar namına nüzur ve sadakatı müslimin zabt ve kabz edüb ve gâh ayende vü revende nin sulâhası nüzur ve sadakatı müslimin zabt ve kabz eyledik hududu mezkûresile vakfiye üzere tasarruf olunub musafirin mihman olduğu yerin kible tarafında olub zaviyedarlar sakin olub vakfiye üzere tasarruf eyledikleri menzili mezbur küçük Mehmed mezbur Hüseyine mülkiyet üzere bey' edüb yağhane bina eyledi ve misafirin mihman olduğu yeri dahi mezkûr küçük Mehmet divar bina edüp mülkiyet üzere zabt eyledi cümlesi merhumu mezbur İshak babaya vakıftır. Kendü medfun olduğundan gayrisinden ayende vü revende murat ettikleri zamane değin mihman olagelmışler ve bir kimesne maniü daf olmamışdır. Mezburan mülkiyyet üzere tasarrufdan men olunup yine vaz'ı kadim üzere kemakân mukarrer olub tasarruf olunmamasın talep edariz dediklerinde anissüal mezbur hac Hüseyin nienvali merkum üzere küçük Mehmet zaviyenin kible tarafında olup zaviyedarlar tasarruf edüb sakin oldukları menzili bana bin altı yüz akçeye bey' edüb ben dahi yağhane bina eyledim amma zaman mürur etmiştir. Vakf idigü şer' ile sabit olursa zaman mürur eyledi deyü muaraza ve mukabele etmeyüb istima (istima'a) razıyız dedikte anil istişhad ad ve mü-

sliminden fahrülkuzat mevlâna Muhiddin efendi bin Ali ve Mustafa bin hacı Mustafa ve üstad Ahmet bin Mehmed ve Hasan bin Abdi ve Mehmed bin Mustafa ve hacı Mehmet bin Ali nam kimesneler meclisi şerife hazurun olub şahitleriz şahadet dahi ederiz zaviyei mezburenin etrafı erbaası bir kimesnenin mülkine mensub (munsub) olmayub tariki am olub vechi meşruh üzere kırk elli yıldan ziyada merhumu mezbur İshak baba medfun oldağundan gayri birine (yerine) ayende vü revende mihman olub gâh küçük Mehmed bey temessükü zaviyeden namına nü zûr ve sadakatı müsilmîn zabt ve kabz eyleyüb ve gâh ayende vü revendenin sülâhasın zabt eyleyüb mezbur küçük Mehmedin mezbur hacı Hüseyine mülkiyet üzere bey' eyledüğü menzilde dahi vakfiyet üzere zaviyedarlar sakin olub tasarruf ederlerdi hududu erbaası tariki am ile mahdud olan zaviye ve menzilin cümlesin boyacı üstad Ahmet nam kimesne merhum İshak babanın ruhiçün vakfedüb cümlesi vakıftır minvali meşruh üzere merhumu mezbur medfun olduğundan gayri yerine ayende vü revende mihman olub ve menzilde dahi zaviyedarlar vakfiyet üzere sakin olugelmışlerdir diye şahadeti şeri'ye ittikleinde şahidunu mezkûrunin şahadetleri ba'det ta' didi vettezkiye hayyizi kabülünde vaki olub mezburan Hacı Hüseyin ve küçük Mehmet zaviyei mezbure hududu dahilini mülkiyet üzere tasarrufdan men olunup kemakân merkumu mezburun vakfı olduğu takarrür kılını hududu erbaası tariki am ile mahdud olan İshak babanın zaviyesinin menzilin vakfiyetine hükm olunduğu kayd olundu tahriren fi evaili şehri ramrzanil mubarek seneti ihda ve elf 1001

ÜÇPINAR OĞLU HAYRÜDDİNE DAİR

Kıdvetünnüvabil müteşerriin Balıkesir kazasında naibbüşer olan mevlâna zide ilmüh tevkii refii humayun vasil olacak

malûm olaki Balıkesride vaki müteveffat Hoca Sinan evkafının evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellisi olan kıdvetüssadatil Kiram seyyit Süleyman zide şerefü süddei saadetime arzuhal edüb Karesi saucagında Balıkesri nahiyesinde (kazasında) Üçpınar ve Çayır Hisar nam Karyeleri merhum ve mağfurun leh Sultan Bayazıt tabeSerah Hacı mumaileyhe temlik etmekle oldahi Balıkesride bina eylediği camii şerif ve medrese ve muallimhanesine vakf ve tevliyetin ebnaı ebnas na şart ve tayin eylediği vakfiyei mamulün bihasında mukayyet ve iki yüz seneden beru eben (an) ceddin zıkr olunan karyeleri vakfı mezbur tarafından zabt ide gelmiş iken sabıka Üçpınar oğlu Hayrüddin nam kimsene Üçpınar karyesinden bir kıta tarlayı Hacı Sinan vakfı mütevellisinden isticar edüb mutasarrıf iken fevt olub tihasbilkanun oğullarına intikale etmekle mezbur Üçpınar oğlu hayrüddinin neslinden Fatma hatun şirrete salike ve bin yüz yirmi iki senesinde Üçpınar oğlu Hayrüddin zaviyesi vakf olmak üzere Ayşe hatun mahlulünden tevliyet peyda edüb ve Anadolu muhasebesinde müceddeden kaydü berat ettirmekle bunun ceddı mumaileyhe Hacı Sinan vakfı olan Salıfüzzi Üçpınar ve Çayırhisar nam karyelere taarruz etmekle bundan akdem bir kaç defa murafaa şer'i şerif olduklarında mezbur hatunun karyetani mezburetanda kat'a alakası olmayub ve yedine mamulünbi vakfiyesi ahar olmamağla muarazadan men'i birle bunun yadine hucreti şer'iye ve müted ve ilâm muceblerince amel olunul hilâfına müdahale ve muaraza ettirilmemek üzere fermanı âli sadır olmuşken kanaat etmeyüb tezvirat ile kayd ettirdiği tevliyeti derkenar ve zabtiçün emir almağla bunun mütevellisi olduğu vakfın karyelerine müdahale etmekle hususu mezbur ahali vilâyetin bigaraz müsliminin cemmi garından sual olundukta zıkr olunan Üçpınar ve Çayırhisar karyeler Hacı Sinan evkafından olub kat'an Hayrüddin vakfının alâkası ve medhali olmadığı cümlemizin malûm ve mütevellî mezkûrun yedinde olan senedatı natıka olduğundan mada bu minval üzere meşhur ve mütevater ve ilâ hazilan mütevellî merkum Seyyid Süleymanın mutasarrıf olduğu Üçpınar ve Çayırhisar nam karyeler Hacı Sinan evkafından olub kendü ecdadı minvali meşruh üzere mutasarrıf ola gelmişlerdir deyü huzuru şer'de haber verdiklerin sabıka Balıkesri naibi mevlâna Salih zide ilmüh dahi arz eyledüğün bildürüp olababda hükmü humayunum reca ve defterhaneî amiremde mahfuz olan evkaf defterlerine müracaat olundukta Balıkesri nahiyesine tabi hasili on iki bin beş yüz on dört akçe pazar karyei Üçpınar merhum sultan Bayazıt han aleyhirrahmetü vel gufran mevlâna Hacı hazretlerine temlik edüb oldahi vakfı evlâd etmiş defteri atikte mastur ve eline hükmü humayun sadaka eylemiş ber mucebi defteri atik ve haslı on iki bin akçe pazar karyei Çayırhisar merhum müşarün ileyh mevlânayı mumaileyh Hacı hazretlerine temlik ve hükmü humayun sadaka etmiş ber mucebi defteri atik deyü defterievkafa mastur ve mukayyed bulunub ve sadır olan fermanı âli (ye) imtisalen Balıkesride vaki Hacı Sinan vakfına evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellî olan mezkûr Seyyid Süleymanın yedinde olan senedatı şer'iye nazar oldukta, Üçpınar oğlu Hayrüddin vakfına evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellî olan Fatma hatun ile mezbur Süleyman Çelebi bundan akdem merhum Abdurrahim efendi Kazaşkerliği zamanında hazurunda murafaa olduklarında Üçpınar ve Çayırhisar nam karyeler Hacı Sinan vakfından olmak üzere merkume Fatma hatun muarezadan men'olunduktan sonra İstanbul kadısı olan müteveffa Sun'ullah huzurunda dahi bir def'a dahi murafaa olduklarında merkume

Fatıma hatun muarazadan men olunduğun natık ve mucibince amel ve hilâfına müdahale ve muaraza ettirilmeye deyü musahhah fermını âli dahi varid olub bir def'a şer'le fasl ve hükm olunan davanın tekrar istima' (I) caiz olmamağla zıkr olunan Üçpınar ve Çayırhisar karyeleri Hacı Sinan vakfı tarafından zabt ettürülüb merkume Fatıma muarazadan men ve eğer hilâfı inha bir takrib ile ferman dahi ettirildi ise mahallî terkin ve Hacı Sinan vakfı tarafından zabt ettirilmek babında emri şerifim verilmek emri Savab idigün alemül ülâmail mütebahhirin bilfiil Rumeli kazaskeri olan mevlâna Ahmed edamallihü tualâ fezaileh ilâm etmekle mevlanayı müşarün ileyhin ilâmı mucibince amel olunmak emrim olmuştur buyurdumki hükmü şerifimle Vusul buldukta bu babta sadır olan emrin üzere amel dahi müşarün ileyhin ilâmi mucibince zıkr olunan Üçpınar ve Çayırhisar nam karyeleri Hacı Sinan vakfı tarafından mütevellî mezkûre zabt etdürüb mezbure Fatımayı hilâfı inha aldığı emir ile mezkûr Seyyid Süleymanın yedinde olan senedatı şer'iye mugayir bir vechile Hacı Sinan vakfına dahl ve taarruz ettirmeyesin ve dahl edüb vakfı mezbure ait olan mahsul ve rüsumdan nesne almış ise badessubuthükmedüp gerü hikusur aliveresin min ba'din şer'i şerife ve hucreti şer'iye ve emrû humayunuma muhalif kimesneye iş ettirmeyesin şöyle bilesin âlâmeti şerife itimat kılasın tahriren fi evasıtı Şa'ban senetü se'ba ve selâsin ve miete ve elf

Kıdvetül kuzatı velhükkâm madinil fazlı vel kelâm mevlâna Balıkesri Kadısı zide fazluh tevkii refii humayun vasil olacak malûm olaki Balıkesirde vaki Hayreddin efendi vakfının evlâdiyet ve meşrutiyet üzere berati çedidi alışanımla mütevelliyesi olan fehrül muhadderat Fa-

tima bintü Hüseyin zidet iffetüha divanı humayunuma arzi hal edüb vakfı mezburun galle ve tevliyetine ahardan müdahale olunmak icab eylemez iken Fındıklı kâtibi Ablullah ve Emir Süleyman nam kimesneler hilâfi şer'i şerif ve mugayırı beratı alışın fuzuli mudahaleleri men ve def vakfı mezbur ve tevliyet ve kurası yedinde olan beratı alışanım mucebince zabtü rabt ve mahsulât ve rüsumatı kanun ve defter mucebince ahzû kabz ve cem,ü tahsil ettirilmek babında emri şerifim reca eyledüğü ecilden hazinesi amirende mahfuz olan Anadolu muhasebesi defterlerine nazar olundukta Balıkesirde vaki Üçpınar oğlu Hayrüdün efendi vakfının vazifei muayyene ile tevliyeti evlâdı vakfdan merkume Fatıma hatun bintü Hüseyin zidet iffetühanın beratı alışanım la üzerinde olduğu mukayyet ve defter haneî amirede mahfuz olan defteri evkafa muracaat olundukta Karesi senceğinde Balıkesri nahiyesinde yüzyirmi nefer ve iki çiftlik ile mahallei Hasan Halife ve hasilî anıl galle ve uşrû hububat ve susam ve bostan ve uşrû bagan ve uşrû çeltük ve resmi arusiye ve deştbanî ve badihava ve resmi çift ve penbe? ve resmi bink ve resmi ganem oniki bin yüz on dört akçe pazar karyei Üçpınar tabii Balıkesri ve mezkûr karye merhum sultan Bayazıt han mevlâne hacıya temlik edüb oldahi vakfı evlâd etmiş defteri atıkta mastur ve avarizi divanijeden muaf ve müsellemla deyü ana hükmü humayunu mukaddem eymiş ve ber mucibi defteriatik ve elli sekiz nefer müselmananî ve altı nefer zimmiyani ve hasilî anhil galle ve uşru hububat ve sisam bostan ve uşru bağan ve bağçe ve resmi ağnam ve resmi arusiye ve deştbanî ve badihava ve çeltük ve resmi kışlak ve ağıl ve resmi çift ve (binak) ve gayruhu on iki bin akçe bazar karyei Çayırhisar tabii Balıkesri ve mer-

hum ve mağfurun leh sultan Bayazıt tabe serah mevlâne hacıya temlik etmiş cemii avarızdan muaf ve müsellemla deyü hükmü humayun sadaka eylemiş ber mucibi defteri atık ve karyei Çayırhisar pınar ayağına iki müd tohum çeltük ekülür deyü kayd olunmuş Çakır biy «bey» ve sancak big (bey) dahi beş müd tohum çeltük ekibür deyü Çayırhisara kud olunmuş beş müd ekmekle iki müd tohum ekmekte hayli niza olup hüdavendkâra arz olunmuş hüdeve ndğardahi Çayırhisardan evvelki iki müd tohum ki sancak beyine hisse olunmuş mevlâne hacıya mülkana sadaka eylemiş sancak hassından ifraz o'unup müeyyede kayd olunup defteri atıkta mukayyed altı müd tohum çeltük ekülür deyü muharrer kalemile tahrir olunduğu derkenar olunup ilâm olukdukta imdi derkenarı mucibince amel olunmak fermanım olmuştur buyurdumki hükmü şerifim vardıkta bu tabta sadır olan emrim üzere amel idüb dahi vakfı mezburun vazifei muayyene ile tevliyeti olan vâkıftan mezbur Fatıma hatun bintü şeyh Hüseyin zide iffetühanın beratı alışanım la üzerinde olduğu hazinesi amirem defterlerine mukayyed bulunmağın tevliyeti mezbur evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mezbureye zabtü rabt ve mahsulât ve rüsumatın ve kanun ve defter mucibince ahzûkabz ve cem,ü tahsil ettiridüb hilâfi kanunu ve defter ve mugayırı beart alışan mezbur Fındıklı Abdullah ile mezbur emir Süleyman kat'an dahlü taarruz ettirmeyesin şöyle pilesin alâmeti şerife itimad kılasın tahriren fi seltü 1143

Kostantaniyetil Mahruse

VAKIFLAR

Bin yüz üç muharremül haramında medinei Balıkesride vaki evkafın vezâifi muayyineleri ba fermanı âli ve ber mucibi suret defteri hakkani miri için ahz olundukta vasil olan sureti defterin sureti

ve kabili tahsil ve na kabili zirde muharrer ve mestur olduğu üzere tafsil ve takyit olunmuştur ki mezkûrdur fi 28 şehri rebiüllevvel sene 1103

Vakfı Zağnus paşa ve tevabihı der Balıkesri nefer: 83 yevm: 148 şehri: 5030

Vakfı Hacı Ömer der Balıkesri nefer 3, Yevm: 8 Şehri: 240

Vakfı Yusuf efendi zaviyei Çırakçı der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 3 Şehri: 120

Vakfı Şerefettin Paşa der Balıkesri Nefer: 3 Yevm: 8 Şehri: 240

Vakfı zaviyei Selçuk der Balıkesri Nefer 1 Yevm: 3 Şehri: 120

Vakfı zaviyei Mirahur Hasan Paşa der Balıkesri Nefer: 2 Yevm: 8 Şehri: 230

Vakfı Hoca Sinan ve Memmi Sinan çelebi der Balıkesri Nefer : 4 Yevm: 16 Şehri: 380

Vakfı Şeyhülislâm Yahya efendi der Balıkesri Nefer 1 Yevm: 4 Şehri: 3180

Vakfı İne bey der Balıkesri Nefer: 8 Yevm: 24 Şehri: 720

Vakfı Sultan Yıldırım Bayazıt der Balıkesri Nefer 19 Yevm: 37 Şehri: 1310

Vakfı Üçpınar ve beratı Hayrettin efendi der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 4 Şehri: 120

Vakfı türbei Paşa Sultan der mahallei Karaoğlan der Balıkesri Nefer 1 Yevm: 4 Şehri: 120

Vakfı Mescidi Oruçgazi der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 4 Şehri: 120

Vakfı Medresei Kaya bey der Balıkesri Nefer: 3 Yevm: 8 Şehri: 240

Vakfı Molla Gürani der Balıkesri Nefer 1 Yevm: 4 Şehri: 120

Vakfı Dede Çelebi efendi der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 2 Şehri: 60

Vakfı İbrahim bey der Balıkesri Nefer 2 Yevm: 3 Şehri: 90

Vakfı Hüsamettin der Balıkesri Nefer 1 Yevm: 2 Şehri: 60

Vakfı Mescidi Bars der Balıkesri Nefer 2 Yevm: 20 Şehri: 600

Vakfı Ahi Mehmet der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 3 Şehri: 90

Vakfı Balım sultan der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 2 Şehri: 60

Vakfı mescidi Erdilek der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 2 Şehri: 60

Vakfı hoca zade Mehmet paşa Nefer: 1 Yevm: 10 Şehri: 300

Vakfı darül hadis Sinan çavuş der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 8 Şehri: 240

Vakfı hâdım Mahmut ağa der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 2 Şehri: 60

Vakfı medresei Fatma hatun der Balıkesri Nefer: 1 Yevm: 4 Şehri: 120

Vakfı mescidi mahallei Börekciyan der Balıkesri Nefer : 1 Yevm: 4

Vakfı Hacı Selçuk der Balıkesri Nefer : 1 : Yevm 2 Şehri : 60

Vakfı Sinan efendi hacı Sultan Bayazıt der Balıkesri Nefer : 1 Yevm : 6 Şehri : 180

Bilâda mezkûr olup tahsil ve mütevellilerinden fermanı âli mucebince toptan aylıkları ahz ve mübaşire teslim olunan cem'an yekûn 7860 yalnız yedi bin sekiz yüz altmış akçedir.

Meblağı mezkûr fermanı şerefi ahar mucebince altun ve kuruş ve para tahsil olunup mezbur ancak yedi bin sekiz yüz altmış sağ akçedir fitarihîl mezbûr.

SURETİ EMRİ ŞERİF AHALİİ

ÇÖLMEKÇİ (ÇÖMLEKÇİ)

Kidvetil kuzatı vel hükkâm madinil fazli velkelâm mevlâna Balıkesri kadıi fazluhu tevkii refii humayun vasil olucak malûm olaki bundan akdem BALIKESRI kadısı olan mevlâna Hacı Mustafa deri sadetime arz gönderüb kazai mezbura tabi ÇÖLMEKÇİ nam karye ziyade mahuf derbend olmağla merhum mağfurun leh sultan Selim han tabe serah kariyei mezburede bir han bina ettirüb mali miri uburu

vaki oldukda ve sair hizmetlerde derben-
di mezbur kurbunda olan gölcük? namı
karye ehalişi Çölmekciye değin getirüb
andan beriye karyei mezbure halkı ge-
rüb ve kulağuz ve yoldaşlar koşub ayen-
devü revendeye yem ve yemek tedarik
eyleyüb hizmetleri mukabelesinde karyei
gölcük ahalisi avarızı divaniye ve tekalifi
örfiyeden muaf ve müsellemler olduklarından
gayri hanın tamiri dahi uhdelerinde olma-
ğla rencide olmamaları babında inayet
rica eylediklerin bildirdükde minba'd Gölcük
ahalisi ve sair derbentçiler nevehile
muaf ve müsellemler olıgelmişler ise bunlar
dahi olvehile muaf olalar deyu ferman
olunub karyei gölcük ahalisi defteri cedidi
hakanide hidmedleri mukabelesinde on iki
çiftliğe mutasarrıf olalar öşür ve rüsum
virmiyeler deyu mukayyed olub lakin ha-
lâ Çölmekci karyesi timar tarikile bize
verilmiştir deyu bazı kimsenler berat itiraz
etmekle dahl edüb karyei mezburenin on
iki kıta yeri için defteri cedidde Gölcük
nam karye ahalisi gibi muaf olalar
deyu emri şerif verülüb lakin Çölmekci
karyesinin üzerlerine defterde on iki çiftlik
kayd olunub bundan gayri ziraat olunur
yerlerimiz (yırtık) mutasarrıf olanlar
ziyade çiftlik vardır deyü biz
sırf öşür ve rüsum talep eyleyüb
bizim hizmetimiz Ziyade olub derbende-
likten gayri han tamirinin uhdemize almu-
şuzdur deyu tazarru eylediklerin ilâm
eylemeğın bu babda asitanei saadetinden
ihrac olunub mezkûrların ellerine verilen
mühürlü sahih ve cedit viâyet defteri
suretine ve sabıka verilen muafnameyi
humayuna nazar edüb göresim filvaki
kaziye ilâm olunduğu gibi olub mezkûr-
ların defteri cedit hakanide kayd olunan
çiftliklerinden vilâyet defterine muhalif
öşür ve salarye ve sair rüsum talep idüb
rencide ve remide eyledikleri vaki ise
men' ve def idüb defteri cedidi hakkaniye

muhalif vaz eylemeyeler deyu selâse
ve elf şabanının beşinci günü tarihile
muverrih emri şerif verilüb halâ makarri
saitanâtı cenabı celâlet meab ma müyesser
olmağın ol emri şerifi getirüb teccidin
taleb eylemeğın buyurdumki hükmü şeri-
fin vardiğta göresin mukaddema mazmunu
mesfur üzere verilen hükmün sonra hilâ-
fına hükmü ahar sadır olmuş değil ise
mın bad dahi mucibile amel edüb Hilâ-
fına rıza ve cevaz göstermeyesin şöyle
bilesin alâmeti şerife itimad kılasın tah-
riran fi 1012

Bimakamı
Kostantaniye

SURETİ EMRİ ŞERİF AHALİİ ÇÖLMEKÇİ (ÇÖMLEKÇİ)

Kıdvetül kuzatı velhükkân madinil
fazlı vel kelâm mevlâna Balıkesri kadîsi
zide fazluhu tevkii refii humayun vasıl
olucak malûn olaki sabıka Saruhan san-
cakbeyi olub muhassilî emval olan dam
izzuhu süddei saadetime mektub gönde-
rüb kazai mezbure tabi darendeganî fe-
rmanî humayun Çölmekci nam karyenin
halkî meclisi şer'e gelüb bunların karye-
leri ziyade mahuf derbende vaki olma-
ğla merhum mağfurunleh Sultan Selim han
aleyhürrahmetü velgufran bir han bina
idüb karyei mezbure halkını han hizme-
tine zikr olunan derbendi hıfz ve hirasete
tayin idüb (yırtık) toprağında vaki
beş çiftlik bir sipahi timari olub ve ka-
ryei mezbure halkının ellerinde baki ka-
lan on bir çiftlik yerlerin öşür ve rusu-
mundan bunlar hizmetleri mukabelesinde
muaf ve müsellemler olub defteri cedidi
hakanide dahi bu vechile mastur ve mu-
kayyet olub han ve derbend hizmetin
eda iderlerken halâ zikrolunan beş çiftlik
yere mutasarrıf olan Mehmed nam sipa-
hi defterde kendüye tayin olunan beş çit-

ftlik ye rin mahsülüne kanaat etmeyüb
hilâfi defter bunların yerlerine dahi dahl
ve taaddi ettüğün bildirmeğın buyurdu-
mki hükmü şerifimle ve
süddei saadetinden ihraç olunmuş mühü-
rlü sahih sureti defteri cedidi hakani ta-
leb edüb göresiz filvaki zikr olunan ka-
rye toprağında sipahiye ancak beş çift-
lik yer hasıl yazılub bakisi hizmetleri
mukabelesinde karyei mezbure halkına
kayt olunmuş iken halâ sipahi olan me-
rhum Mehmed beş çiftlik yerin öşür ve
resmin almağla kanaat etmeyüb bunların
yerlerine dahi deftere muhalif
dahl ve taaddi ettüğü vaki ise
caiz degülr men' ve def'
idüb deftere muhalif mezbur sipahiye min
ba'd dahl ve taarruz ettirmeyesiz ve şim-
diye değin dahl edüb şer' ve kanun ve
deftere muhalif nesnelerin dahi almış ise
ba'dessubut hükm edüb geri oliveresiz
şöyle bilesiz ve ba'del nazar bu hükmü
humayunumu ellerinde ipka edüb alâmeti
şerife itimad kılasız tahriren fi evasıtı
şehri zilkade: 1012

Bimakamı
Kosatantaniyetil
Mahruse

SURETİ EMRİ ŞERİF BERAYİ ÇÖLMEKÇİ (ÇÖMLEKÇİ)

Kıdvetül kuzatı velhükkâm madinil
fazlı velkelâm mevlâna Balıkesri kadîsi zide
fazluhu tevkii refii humayun vasıl olucak
malûn olaki mukaddema deri saadetime
arz gönderüb kazai mezbure tabi Çölmek-
ci nam karye ehalişi meclisi şer'e gelüb
karyemiz ziyade mahuf ve muhatara yer-
de ve yol üzerinde olmağla derbent oldu-
ndan gayri merhum ve mağfurunleh sultan
Selim han tabe serah karyei mezburede bina
ettirdüğü hanın tamir ve merammat (l)
dahi kendü yanımızdan eylemek üzere
avarız divaniye ve sair tekâlifî örfiyenin
külliyesinden muaf ve müsellemler olduğumuz

Salâtını maziye (den) elimize (de) mütead-
dit muaf nameler ve sureti defter olup
bır mucebi emrî defter hizmeti lâzımesin
eda edüb kusurumuz yogiken hilâfi su-
reti defter ve nüzul ve sair tekâlifî örfiye
ve güherçile emînleri güherçile bedelin deyü
hane başına yüzer akçe talep ederler dedik-
lerin ilâm eylemişsin imdi hazinei amiremde
mahfuz olan mevkûfat defterlerine nazar
olundukta zikrolunan karyenin avarızları
olmamakta ellerinde olan muaf namelerine
ve sureti defteri cedidi hakaniye muhalif
rencide olmayalar deyü emredüb dahi süd-
dei saadetinden ihraç olunup ehali mezbure-
nin ellerine verilen mühürlü sahih ve
cedit sureti defteri hakaniye ve muaf na-
melerine nazar edüb göresin filhakika zik-
rolunan karye defteri cedidi hakanide mu-
kayyet derbentçiler olduğundan mada mer-
humu müşarûn ileyhın karyei mezburede
bina ettirdüğü hana dahi bilâ ücret hizmet
edüb kusurları olmayub ve hizmet etmeleri
lâzım ve mühim olup ve mukabeleli hiz-
mette avarızı divaniye ve nüzul ve
sair tekâlifî örfiye teklif edüb ve
güherçile emînleri dahi bu veçh
(üzere) hilâfişer'i şerif ve emri münif
güherçile akçesi talep edüb taaddi eyle-
dikleri vaki se men'ü defedül emri şer-
rifime muhalif ve sureti defteri cedidi
hakaniye mugayir kimesneye olvehile
dahl ve rencide ettirmeyesin ve bilcümle
bunlar sureti defteri cedidi hakkında kaç
nefer kimesne ve ne makule tekâliften
muaf ve müsellemler ise olmakule kimesne
olmakule tekâliften muaf ve müsellemler
olup veçhi meşuh üzere olan muafiyet-
lerine ahardan bir ferdi dahlü taarruz
ettirmeyesiz deyü mukaddema emri şerif
verüb mezburlar ol hükmü şerifi deri
saadetime getirüb teccid talep eylemeğın
buyurdumki bu bapta mukaddema hususu
mesfur üzere verilen emri şerif mucebin-
ce amel edüb hilâfına rıza ve cevaz gös-

termaysiz şöyle bilesiz alâmeti şerife itinat kılâsîz tahrîren fi: sene 1034

ÇÖMLEKÇİ DERBENDİ

Akza kuzatıl müslimin evlâ vülâtil muv-ahhidin madinil fazlî vel yakîn hüccetül hakki alel halkî ecmain varisi ülümül embiyai vel mürselin elmuhtassü bimezidi inayetil melikil muin mevlâna Balıkesri kadısı zîdet fezaile tevkîi refîi humayun vasıl olucak malûn olakî kazîi mezbure tabî Çömlekçi nam karye reayasî mahrusei Edirne'de derî saadetime arzûhal edüb merhum ve mağfurun leh sultan Selim han tabe serah karyei mezburede bina eyledigü hanin merenimatâ muhtac olan yerleri kendü malimiz ile meremmet idüb hizmetimiz mukabelesinde tekâlîfi öriyeden muaf olduğumuz elimizde ru-afnamemiz olup ümena ve ummal ve sair ehli örf taifesi hilâfî kanun ve defter rencide ve remide eylediklerinden mada tuz ve şap urusu reayasından degiliken hilâfî şer' ve kanun rencide (den) hali degillerdir henüz ve mukadd ma elimize verilen emri şerif mucibince amel olunup hilâfî kanun ve defter olvehile rencide ve remide ettirilmemek babında emri şerifin verilmek rica eyledikleri ecilden indi kauun üzere amel olunmak fermanım olmuştur buyurdumki hükmü şerifim vardıkta bu bapta sadır olan emrim üzere amel edüb dahi hususu mezbure mukayyet ve süddei saadetimden ihraç olunmuş muhürlü sahih ve cedit defteri hakani sureti talep edüp göresiz filhakika mezburlar zikrolunan hanın meremmatî hizmetine tayin olunan reayadan olup tuz ve şap urusu raayasından degiller ise obapta emri şerî kadim ve kanun ve defter mucibince amel edüb dahi hilâfî şer ve kanun ve defter ve muğayiri emri humayun ol vehile rencide ve remide ettirmeyüb hususu mezbur için tekrar şikâyet olunmalı eylemeyesiz şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılâsîz tahrîren fi muharrem sene: 1082

İLYAS PAŞA HANINA GELEN EMRİ ŞERİF SURETİDİR.

Akza kuzatıl müslimin evlâ vilâtil muv-ahhidin madinil fazlî vel yakîn varisi ülümül enbüyaü vel mürselin hüccetül hakki alel halkül ecmain el muhtassü bimezidi inayetil melikül muin mevlâna Balıkesri kadısı Zide fezaîühü tevkîi refîi humayun vasıl olucak malûm olakî bundan akdem katil olunan İlyas paşanın Balıkesride bina eyledigü hanı kimesne nin vakfî ve mülkü olmayup canibi miriye ait ve raci iken bazı kimesneler fuzulî bilâ temessük zabt ve mahsülün ahzü kabz eyledikleri ilâm olunmağın imdi bil-fil Mihaliç hasları emini olan kîdvetül emasilü vel akran manav Mehmet zide kadruhu mubaşeretile hanı mezbur tarafî miriden zabtû tasarruf ve vakî olan mahsülü miri için ahzü kabz ettirilmek babında fermanı âlişanım sadır olmuştur. Buyurdumki kükmü şerifimle mumailey manav Mehmet Zide kadruhu vardıkta bu babda sadır olan fermanı saadetim üzere amel idüb dahi senki kadısım mubaşiri mumaileyh ile zikrolunan hanın üzere varub el'an kimler zabt iderler ve kaç ocaktır sıhhati üzere sicil ve hüccet ettikten sonra tarafî miriden mubaşiri mumaileyh manav Mehmet Zide kadruhuya zabt ve tasarruf ve vakî olan mahsülünü miri için ahzu kabz ettirdüb ahârî dahlü taarruz ettirmeyesiz şöyle ki bazı kimesneler hanı mezbur bizimdir şer'i temessüklerimiz vardır deyü dava ederler ise hanı mezburu mubaşiri mumaileyhe zabt ettirdüb o makulleri asitanai saadetime havale eylesesinki divanı humayununda ahvalleri şer'le görüle ve senki mubaşiri mumaileyh manav Mehmet Zide kadruhunun bizzat kalkup zikrolunan hanın üzerine varup marifeti şer'le zabt ve tasarruf eyleyüp ne min-val üzere olduğu hüccet ettirdüb asitanai saadetime gönderesin zinhar ihmal ve müsahale (müsamaha) eylemeyesin şöyle

bilesiz alâmeti şerife itimat kılâsîz. Tahrîren fil yevmissani şehri cemaziyül ahâr sene 1051

Bimakamı Kostantaniyetil mahruse

İLYAS PAŞA HANI:

Balıkesride vakî İlyas paşa bina eylediği hanı mirî tarafından işbu bin elli üç zilhiccesinin gürresinde iltizamında olan Sefer bey bin Abdullah nam kimesne meclisi şer'i şerie gelüp takriri kelâm ve tabiri anıl meram edub hanı mezburun bazı yerleri harab olub tamir ve termime eşeddü ihtiyacı muhtac olmuştur. Canibi şer'den üzerine varulub keşfü tahrir olunub tamir ve termim olmasın talep ederim dedikte kiblei şer'ten... kâtibül huruf Mehmet efendi ve üstat mimarlarından ehaç Mehmet ve zeyli kitapta mesturülesami olan bigaraz müslümanlar ile irsal olunub mahallinde filhakika hanı mezburun fevkanî ve tahtani yetmiş iki bab odası olub birinin kapusu ve penceresi olmayub iki yüz akçe ile ancak olur ve fevkanî olan kenifinin dört bab merammata muhtaç iki yüz akçe ile ancak olur ve cümle odaların önüne merammata için tahta ve üstadiye sekiz yüz akçe ile ancak olur ve tahtani olan kenefi mahalline vaz' olunmamak ile kadimden harab olub tamir olunur ise on bin akçe ile ancak olur ve ahurunun bazı yerleri su inmek ile harab olub tamir olunur ise dört bin akçe ile ancak olur ve kapusunun memmatı yüz akçe ile ancak olur halâ içinde olan? çıkmak olursa dört yüz akçe ile ancak çıkar cem'an on beş bin dokuz yüz akçe ile ancak tamir ve termim olur deyü tahmini sahih ve muhammin ve tahmin ettikten sonra hanı mezburun tulû ve arsası bina arşını ile bin iki yüz arşın olup eğer taş kaldırım olmak olursa bin iki yüz arabî taş ile ancak olur beher arabası onar akçeye ve üstadiye üçer akçe arşını kî cem'an on beş bin akçe ile ancak olur deyü tahmini musohhah ile muhammin tahmin edüp mahallinde keşfü tahrir olunub mevlânayı mezbur badehu

meclisi şer'e gelüb vuku üzere haber vermegin ma hüvel vak'a bitalep ketb olunub yedi talibe vaz olundu.

fi zilhicce 3 sene 1053

HÂDİM MEHMET AĞA HANINA DAİR

Vechi tahriri huruf olurdu ki,

Berati şerifi âlişan ile mutasarrıf olduğum medinei Balıkesride vakî Timur hanı dîkmekle maruf merhum ve mağfurunleh hadım Mahmut ağa bina eylediği vakıf hanın dahil babında olan fevkanî ve tahtani odaların ve ahurunun bin yüz dört ramazanı şerif gürresinden sene tamamına değin varınca otuz beş esedi kuruş icara ile isticare talip olan hafizüttemesük esseyidi Mehmet çelebi nam kimesneye vec-hi meşruh üzere bin yüz dört ramazanîl mübarek gürresinden bir sene tamamına varınca otuz beş kuruş icare eyfediği on beş kuruş berveçhi peşin baki yirmi kuruş sene tamamına varınca eda etmek üzere icar oldahi vechi muharrer üzere isticar kabul etmegin işbu vesika tahrir ve yedine ref olunub vakti hacette ihticac ide fi 1104

İLYAS PAŞA HANINA DAİR

Nişani şerif âlişan hükmü oldurki:

Balıkesri dahiliyesinde vakî İlyas Paşa hanı derununda Erdilek mescidi şerifi vakfının yevmi iki akçe vazife ile nazırı olan Ahmet fevt olup yeri hâli ve mahlû kalmağla yerine işbu rafîi tevkîi refîissani hakani Süleyman halife her vehile lâayık ve mahal ve müstahak olmağın müteveffa mezburun mahlülünde tevcih olunup yedine berati şerifim verilmek babında inayet reca etmeğın vehi meşruh üzere sadaka edüp bu berati humayunu verdim ve buyurdum ki badelyevm mezbur Süleyman halife varub zikrolunan mescidi şerifin nazırı olup hizmeti lâzimesin mer'i ve müedda kılındıktan sonra yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf olup vakfın ruhu ve devamı devletim için düaya müdavemet göstereler şöyle bilüp alâmeti şerife itimat kılar. Tahrîren fi evahiri re-ceb sene 1148 (Sonu var)

Modern Sanatın Mazi İle Alâkası, Doğuşu Ve Sanat Eseri Unsurları

Yazan : REŞAT ORUZ

Evimizde verilmiş olan bu konferansı
aynen okuyucularımıza sunuyoruz.

Resimde deformasyonun aldığı merha-
leleri şu suretle ayırmak mümkündür.

1 — Yeni sanat ceryanlarının ilki olan
empresyonizimin rönesans gibi mümeyyiz
vazfı «evvelkinden bütün bütün farklı bir
optik ve mekân hakkında yeni bir telakki»
ve bir renk deformasyonudur.

2 — Kübizim hacmin mübalâğalı de-
formasyonudur.

3 — Ekspresyonizm çizgi ve renk
deformasyonudur.

4 — Dadaizm ruhi ve fikri sahada
deformasyondur.

Bütün bu modern hareketler tabiatı az
çok deforme ediyor; ve bununla plâstik
kıymetler dilinde yeni kelimeler yaratıyor-
du. Bunlardan bazıları konstrüksiyonun bir
temayül gösteriyor. Bir kısmı da bu hu-
susta pek ileri gidiyordu.

Şimdi san'at eserlerinden ikincisine,
konstrüksiyona geliyoruz:

2 — Konstrüksiyon, San'ata hendese-
nin girmesi, okadar yeni değildir. Hende-
senin bariz bir şekilde gösterilmek isten-
mesi yenidir. San'attaki bu yeni temayül
san'at eserini hendeseden alınmış saf plâs-
tik vasıtalarla tahakkuk ettirir. İki buut
arasında mahsur kalan bir saha içerisinde
ifade edilmek istenen mevzuu bütün plâs-
tikliği ile göstermek ancak konstrüksiyon-
la meydana gelecek bir iştir. Ve bu iş
diğer san'at eseri unsurları gibi mühim-
dir.

Yalnız san'atta hendeseye doğru gidiş
mücerret bir san'at meydana çıkarmış
zannını vermektedir. Halbuki her haagi
bir devredeki her hangi bir san'at eseri

mücerretlikler hiç bir zaman kurtulmuş
değildir. San'at eseri mücerret ifadesini
taşıyınca tabiatın özü daha çabuk ve ko-
laylıkla keşfedilmektedir.

Konstrüksiyonu daha açık bir şekilde
tarif etmek lâzım gelirse denilebilir ki bir
çerçeve içinde gösterilmek istenilen for-
maların birbirine nazaran diğer plâstik
unsurların yardımıyla yerlerini tayin et-
mektir. Resme hareket, canlılık ve salâbet
vermek için insan hayvan veya eşyanın
muhtelif kısımlarındaki plânları birbirine
nazaran bir tertip ve nizam içerisine koy-
mak lâzımdır. Bu tertip ve nizam ne ka-
der muvaffakiyetli olur, plânların birbirine
nazaran kıymetleri ne kadar iyi takdir
edilirse konstrüksiyon o kadar muvaffa-
kiyetli olmuş olur. Buna misal olarak mi-
kel Anjin mahşerde İsa ve Meryemi göst.
ren tablosile Sezanın her hangi bir resmini
alabilirim. Mikel Anjin bu tablosuna da-
ha ilk bakışta bize okşamak, sevmek ve
ulviyetine inanmak hissi veren Meryemin
canlılığı ve zarafeti göze çarpmaktadır.
Bu güzel vücudu terkip eden uzuvlara ba-
kınız kat'iyen tabiatdaki gibi değildir. Da-
ha ziyade muhtelif azanın birbirile birleş-
mesiyle hasıl olan büyük kütlelerin birbi-
rine karşı kıymetleri düşünülerek mücer-
ret bir yoldan gidilmiştir. San'atkâr bu
yolu intihap etmekle tabiatından daha
büyük bir kudretle ifade etmiştir. San'at-
kâr bizi aldatmıştır. Alelade bir göz bu
tabiat değişikliğini farketmez. Çünkü evvel-
cede söylediğimiz gibi bu işi büyük bir
ustalıkla gizlenmiştir. Eller başla beraber
bir kitle teşkil etmekte ve başın vücuda

vücuda nazaran küçüklüğü bu kütle iç-
sinde erimektedir. Burada Meryemi ayağa
kaldırınız o zaman başın küçüklüğü mey-
dana çıkar, gibi bir söz san'attan anlıyan
hiç bir kimseyi meşgul edecek bir fikir
değildir. Çünkü baştaki küçüklük Merye-
min bu vaziyetine göre düşünülmüştür.
Eğer san'atkâr onu ayağa kaldırmış olsay-
dı o zaman başın vücuda nazaran nisbeti-
ni daha başka türlü yapacaktı.

Kübitler, bir çok tecrübelerle mey-
dana çıkan neticeler kendilerini deform-
syona götürmekle beraber hendesi formu
plastik kıymet olarak aldılar. Kübitler
eşyayı dağıtarak parçalıyarak hendesi for-
müller bulmağa çalışıyorlardı. Harici âle-
min bu kavrayış şekli konstrüksiyonun
bütün prensiplerine mutabıktı. Zamanın
geçişile be hendesi unsurları konstrük-
siyonun mümtaz unsuru oldular. Kübit
devrimine kadar Lohte un uydurma kaide
dediği prespektif bütün şiddetle bazı cer-
yanlar müstesna hüküm sürmüştü. Ona
göre muayyen bir noktaya dikilmiş göz
mantıksız tabiate mugayir bir seyirci vaz-
iyeti tazammun ediyordu. Yine Lohteye
göre mühendis olmayanlar atolyelerden
içeri giremez oldular. Eşyayı tahlil etmek
suretile doğan mücerret şekillerden plastik
olan inşai bir terkiibe gidildi.

kübizimden sonra mücerret denilen
unsurların inşası fikrini daha ileri götü-
ren diğer hareketler teşekkül etti. bunlar
«Pürizim» , «Süprematizm» , «Neoplas-
tizim» dir. Amedee ozenfant; F Janneret
nin kübizmi tabiatı basitleştiriyor, eşyada
sabit olan Plastik kıymetleri ele alıyordu.
San'atlarında sükûnet vardı. Süprematizm
için hareket noktası dinamizimdir. Bu suret-
le Fütürizme yaklaşıyor due Hollandada
doğan neoplastizm ise tabloda-
ki inşai birliği, birbirini karşılıklı tadile
uğratmak mecburiyetinde olan ufki ve
şakuli hatlarla taksim ile gözlerde hasıl
olacak rahatsızlığı sükûnete kalbetmek
ve bu suretle hasıl olacak dinamizimden
mahrum mükemmel bir muvazene hali
yaratmaktadır. Bu cihetin fütürizimden uzak-

laşmakta pürizme yaklaşmaktadır. Burada
Pikütral formalar hemen riyazi denecek
kadar sarîh münasebatlarla bağlanır.

3 — Şimdiye kadar verdiğim izahatla
deformasyon ve konstrüksiyondan bah-
setmiştim. Şimdi de san'atta ifade mes'-
elesini ele alıyorum. Bu kısım için ssa'e
L. Bordes den istifade ediyorum: bir san'at
eseri birbirinden farklı ve bu üç unsurdan
çıkan iki güzellik düzenile bize heyecan
verir. Deformasyon, konstrüksiyonun bir-
leşmesinden meydana gelen plâstik keyfi-
yet ve her günkü hayatın bize yaptığı te-
sir vasıtasile, e konstrüksiyon ve deform-
asyonada bürünmüş olan bu edeli sen-
bolizm san'atkârın ve onun eserinden duy-
duğu hisle sermest olacak san'at muhitinin
göz önünde bulundurması icap eden en
mühim ve en tehlikeli noktadır. San'at
eserini seyrederken başka zevk-
lere benzemiyen kendine has bir kıymeti
olan, fizik hassasiyetimizin hareketi deye-
bileceğimiz saf, hoş bir duyuş vardır. Eğer
eser bir heykel ise çizgiler, satırlar, ha-
cimler vardır. Bu satır ve hacimler uze-
rinde evvalâ gözümüze çarpan ısı ve göl-
ge oyunlarıdır. İşte bir Hermes heykeli.
Göz ilk bakışta kalçaların çizgisini, kolla-
rın hareketini, göğsün ve sırtın sathını
kueaklamaktadır. Göz bir anda eseri gör-
düğü zaman onunla tesiri altında kaldığı
hoş veya nahos bir çarpışmada bulunmuş-
tur. Bu çarpışma eğer nahossa kızmışdır.
hoşsa ferahlatıcı bir hisle sevinmişizdir.
İşte bu artistik heyecandır.

Eğer eser resim ise tablodaki insan-
ların, hayvan veya çiçeklerin, renklerin,
çizgilerin kompozisyonunda gizlenmiş ritim-
lerinin ne gösterdiğini bulmadan evvel göz-
lerimiz memnun kalmır veya incidir. Ruten-
sin herhangi bir tablosu önündeyiz. Bu
tablo bize altın, çelik, ipek, kadife ve kıy-
metli taşların toplandığı bir meşher gi-
bidir. Bordesin tabiriyle gürültülü bir sen-
fonidir. Güzel bir vitrin önünde olduğu gi-
bi mevzuun bizden ne istediğini unuturuz.
Diğer taraftan Pussinin Arkatya çabanlana
bakalım. Renk bize az tesir eder. Fakat

çizgilerin birleşmesi, ayrılması, tezat teşkil etmesi, sade ve ahenkdar birbirlerine arkadaşlık yapması sayesinde duyduğumuz zevk bize kâfi gelir.

Bazın bir san'at eserinin okşamak isteriz. Eser eğer bir heykel ise el zevkle bir kontur veya sathın güzelliği üzerine kanur. eğer bunnı yapamıyorsa gözümüzle bu kontur ve bu sathı havada şiddetli bir arzu duyarak çizeriz. Yani bundan şu netice çıkıyor: Bir san'at eseri hislerimizi memnun etmeli zekâmıza hitap etmeden, kalbimizi rikkata getirmeden önce kulaklarımızda hatta lâ nisemizde haz uyandırmalıdır. Fakat bu artistik heyecan; Diğer bir faktör, hayatın ifadesi karışmadan pek noksan ve bayağı bir eser olarak kalır. Bütün klâsiklere ve Primitiflere bakalım. Onlarda mükemmel bir edebi ifade görürüz. San'at eserinde hayatın ifadesini görmek istiyiş maruf iptidai tabii sevkten, hayatı idame insiyakından gelir.

Bütün muhitimizdeki eşyada bizimkine eş olan bir hayat bulmak isteriz. Yaratılan san'at eserinde de böyle san'atkâr bilerek veya bilmiyerek plâstik güzellik vasıtasile hayatın tasvirini gaye olarak kabul eder. Seyirci ise bu hayat ifadesi önünde san'atkârınkine benzeyen bir serhoşluk hisseder. Bu düşüncelerden san'at eserinin belli başlı karakterlerinden biri meydana çıkar. Hayatın ifadesini vermekten doğan bir sentez. Sair ve ya san'atkâr bunu mutad ölçüde alabileceklerini gösterirler. İşte Ulysses'in dönüşü, Donkişotun harikul'âde macerası, ilâhî komedi, Sikstin kilisesinin kubbesi, Atine mektebi, kat'i muhitleri olmayan bu çerçeveye içersine beşeriyetin her kısmı sokuluyor, efsaneler doğuyor bu efsanelerin her biri bir âlemin hülâsasıdır. Böyle anlaşılan hislerimizi okşayan bir güzellikle bezenmiş olan bu hayat reprezantasyonu ister şiir heykel, tablo veya senfoni olsun

Efâtunun anlattığı heyecanla bizi sarar.

Hayatı kendisi için ve bütün şekillerile seviyoruz fizik hayatı seviyoruz çünkü heykeltıraş bu hayatla diğer san'atkârlardan daha çok güzelliği bize ifşa eder. Donatello Zuccone sine, konuş haydi konuşana" diye bağırıyordu Disk atan adamın vaziyeti o kadar doğrudurki bize kolunun diski atmak üzere hakikaten gerildiği görülür.

Şu halde gözlerimiz önünde ermer mete tahavvül etmede, bu maddeler insanın canlılığına sahip olamaktadır. Bu, hayat demektir. Bach'ın bazı nckaratını dinlediğimiz zaman bize yerimizi terk etmek, orkestıra ile beraber haykırmak, adımlarınizi onunla beraber atmak, onun ahenğine uymak arzusunu veren nedir?

Maddenin titreşim ve hareketi dolayısıyla hayat beşer ruhunu heyacana getirebilen hisleri bize tanıtır. Yaşamak zevki o kadar büyüktürki, diğerlerinin ızdırabı bahasınada olsa yine zevk d'yarızı, sanat eserinde hayatı ifade edişte bir terkip, bir bütünlük vardır işte bu bütünlük bir kaç saatlık dar hududu için de bütün bir hayatı sığdıran tiyatronun muvafikiyetlerini yaratıyor.

Çizgiler, renkler, sisler, satırlar vasıtasile gözlerimizin kulaklarımızın lamisemizin hoşlandığı hususi ve tahdit edilmez bir zevk vardır. diğer taraftan hayatın ifadesi önünde büyük bir sevinç duyulmaktadır. Yani san'at eserinde iki güzellik araryoruz: 1- plâstik güzellik 2- ifade güzelliği.

«1» Bu kısımlar aynen. Bordes den alıyorum.

Her san'at eserinde müzikte veya mabetlerinin kapılarında bağdaş kurmuş Mısır heykellerinde de bu iki unsur toplanmış bulunur.

San'at eserinde ifade ne dereceye kadar olmalıdır. Bunu biraz daha iyi izah etmek için bazı misaller alacağım, Konkurt kardeşlerin hatıratını okuyunuz orada

şu ifadeyi bulacaksınız: «Moral bir intiba veren bir tablonun umumî tezele fena bir tablo olduğu söylenebilir «Yalnız gözler bir san'at eseri hakkında hüküm verebilirler aemek istiyor. Diderot'yu açınız orada şöyle bir cümle bulacaksınız: «Bana dokun, şaş, beni heyecandan titret, ağlat muhtedir olursan gözlerini yarat» Ona nazaran yalnız kalbin fikri alınabilir. Bazı ressamların gözleri de yaratabilecek endişesini biraz gizliyerek istihfâfı böyle konuşuyor.

İlk devir akademisyenlerince hendesenin ve renklerin güzelliği bir zanaat eseri yalnız ihtiyasların ifadesi büyük bir ressamın yapacağı, görünüyordu.

1505 de Michel Ange; Leonard aynı zamanda bir salona dekore etmeği üzerlerine aldılar. Her ikisi de Flöransanın parlak bir devrini gösterirler. Michel Ange hakikata benzerlik endişesi taşımadan güzel akademiler çizmek gayesiyle meşhur «Banyoda askerler» freskini yaptı. Diğer taraftan Leonard bir bayrağı koruyau dört süvarinin şiddetle ileri atılışındaki ifadeyi aradı. Birisi mesleğinin başlangıcında iddadan hoşlanan bütün bir gençlik gururuna sahipti İhtiyarlığın eşğine basmış olan bütün bir hayatın akislerinden sonra bir ruh halini ve bir hayat tezahüründe san'at eseri olabileceğine inanmıştı.

Raphael ilk Fresklerinde az rastlanan vaziyetlere dikkat ederek ustacasına rakursilerle büyük bir ızdırabın ve anne şefkatinin çok güzel ifadesini Saint - Sixte bakiressiude araştırıyor. Bu hayat ifadesi mimari abidelerde de vardır. Mimari hattı zatında hacimler ve çizgilerden ibaret hareketsiz bir madde demektir İnsan, hayvan veya nebatı gösteren bir ornemana ihtiyacı olduğu zaman heykeli imcadına çağırıştır. Mimari heykel için, çizgiler ve münhanilerle doluluk ve boşluklarla renkleri, granit veya tuğlalarile birbirine

uyan hacim ve tenasüplerin konbinezonunu yaratır. Burada güzel veya fena bir köşk, basit veya muhteşem bir saray, Loş veya ferahlatıcı bir kuleden bahsedebiliriz. L. Bordesin misalile sanki:

D'varlarındaki çatlaklar

Bir ihtiyarın burnşukluklarını andırıyor.

VE YEŞİLİMTIRAY AKİSLİ CAMLARI HAZİN GÜZEL BİR BAKIŞA SAHIPTIR

Biz bunları mimari abidelerin varlığında hissediyoruz. Var olmak ihtiyacımız canlı ve hudutsuz eşya ile çevrilmiştir. Ağaçların, kayaların oturduğumuz evlerin bizimkine cevap veren bir ruhları olmasın istiyoruz.

Bir münekkît, ufki uzun çizgiler içinde çölün nihayetsiz kum ovaları üzerinde yapılan Mısır abidelerinin; papasların ruhlarda sükûnet sürdüğü ve onlara boyun eğmeği kolayca kabul ettirdikleri bir vasıta olduğunu yazabildi. Fakat bu bize Batavienin düz ufuklarının Chateau briand'a niçin bir melankoli ilham ettiğini söyleyecek ve niçin Poesteum yalnızlığı içinde bodur sütunları üzerine bağdaş kurmuş Neptüne mabedi bize korkulu bir meşguliyet telkin ediyor; niçin bir gotik katedralin kubbeye kadar boy atan düz çizgi demetleri bir alev gibi ince inhinalarla yayılarak nazarin kendilerini takip edemeyecekleri bir uzaklıkta daha yükseklerle çıkarak insanları dize getiriyor; Onları sükân ve ibadezorluyor. Neden minör tonlar bize hüznün ifade ediyor niçin diyezler ölü şeylerin titreşimini veriyor ve niçin beşinci senfonin düz motifi bizi heyecanlı bir ruhla dolduruyor?

Diğer taraftan bir kısım detaylar dini bir mabet heykeli, bir firizin üzerine sarılan bir çiçek, mimari bir tezyinatın arabe şekilleri bir gizli motif meydana getiren bir ışıık hüzmesi düşüncemizi bu taşlara toplayan, bu kubbeler altında yaşa-

yan meçhul insanlara götürüyor. Ohalde abide kulübe veya saray bir insan olabile bir kısım eşyada insan fizyo nomisi insan karakteri ve hisleri buluyorsa.

Yunan heykeltıraşı tarihi daima batini hayatın geniş ve tam bir ifadesine doğru ağır bir yükselişin tarihidir. Beşinci asır heykeltıraşları Fizik hayata en mükemmel formül vermeğe çalışmışlardır. Alkiyyat da olduğu gibi muasırları füt çalmasını men ediyordu. Çünkü dudakların hareketi çehreyi tabii güzellikten çıkarıyordu. Aynı suretle Fidyas ve talebeleri insan vücudu nu hiddet bildiren hareketlerle göstermeği men ediyorlardı. Yaptıkları heykellerde ilahların güzelliği vardı, fakat bu ilahlar sükûnetde sahipti. Onlara bu sükûnet yüksek bir hayatın karakterlerinden biri gibi görünüyordu. Sükûnet vücut güzelliğinin bütün parlaklığı ile görünebilmesi için lâzımdı.

Yavaş yavaş yüksek ve düşünceli bir heyecandan doğan bir şaheser serisi içinde, kültür tezayüt ettikçe şidetlenen vasitalara da müracaat etmek lâzım geleceğinden, ıstıرابı gösteren bir san'ata doğru gittiler. Bunlardan Lacononun gurubn çok karakteristik tezahürlerden biridir. Muvaffakiyetsiz bir eserdir. Eserde birlik olmadığı için güzellikte kaybolmaktadır.

Edebi ve moral ifade bnmudur? Birde Mikel anjin eserlerinden birinin önüne girdiniz bilâ kaydu şart takdır edecek ve size öyle geleceğeki moral bir ıstırrp işkence ile bu vücudu ezmiştir. Rönessansın büyük heykeltıraşı Yunan san'atkârlarından çok daha yükseğe çıkmıştır. Bizim ruhumuzla irtibatı olan bir ruh ıstırabını şiddetle tasvir etmiştir. Kıvrılan uzuvların bükülen vücudun, ıstırabın ağırlığı altında eğilmiş başın içinde ifade vahdetinin görüldüğü bir topluluk var. Mikel anjin büyüklüğü vahdeti bozmaksızın ifade gü-

zelliği ve plâstik güzelliği yüksek bir arınorü içinde uzlaştırmasını bilmiştir. Şimdi de araştırmalarımızı ressamların eserleri arasında takip epelim İşte Greuse „I, accordee de Village,, isimli tablosu. Bu tabloda moral düşüce baştan aşağı hakimdir. Bütün hareketler bütün vaziyetler intibatlarınıza daha çok canlandırmak için tasvir edilmişlerdir. Ana ai babanın çizgilinde iyilik ve saadet okunur. nişanlılığında bir kıskançlık gizlidir. Tabloatöyle hislerle meşbu olan bir zamanda rağbet görmüştür. Fakat renk az güzeldir. Tonlar donk renksizdir, birbirinden ayrılmamışlardır. Bir tabloda renklerin ahenktar birleşmesini meydana getiren ittihat bu tonlarda mevcut değildir. Deaende gözü okşıyacak bir şey yoktur. Konpozisyon sahnedeki artistlerin sıralanmasını ve bir komedi vaziyetini hatırlatıyor, Muhtelif hislerin inceliklerini ifade büyük bir meharetin bulunmasına rağmen zevke sekte verildiği görülmektedir. Yalnız bir figür, nişanlısının ki zevkle seyredilmektedir. İşte Watteau n.n bir parkın ağaçları altına toplanmış komedyenler tablosu. Bir kısmı çayırığa yatmış konuşuyor. Diğerleri g zıyor. Tablonun ismi „Bir parkta kenuşu,, tur Renkler güzeldir, Tonlarda parlak bir tannaviyet, Sof basit fakat sıkmayan bir parlaklık vardır. Renkler muvaffaakiyetle intihap edilebilmiş ve sıralanabilmişlerdir. Desen de renk kadar muvaffaakiyetlidir. Gruze tablosunda her şey sahte idi. Burada herşey doğru ve güzeldir. Burada, kompozisyon renk, büyük park yaşama sevinci göstermektedir. Bütün meziyeti renk ve desendir. Bununla bereber bu esere bir şaheser gibi bırakılmıştır.

Klasiklerde bu ifade teknik ve bilgi sayesinde mükemmelleştirilmiş ve diğer klasik unsurlar gibi mühim bir unsur olmuştur. Fakat klasiklerden sonra yani akademizmin başladığı devirden itibaren yapılan eseleri gözden geçirirsek görürüzki

resimde teknik yerine bir göz boyacılık, bilgi ve hassasiyet yerine basma kalıp bir tekrar, resim lisanile yaratılan edebi ifade yerinde edebiyat görüş ve duyula resmi baştan başa kaplamış bir edebiyat vardır. Böyle moral bir ifadenin bulunuşu resmi gayesinden yavaş yavaş uzaklaştırıyordu. Klasiklerde deformasyon, konstrüksiyon ve edebi ifade son tekâmülüne varmıştı.

Sonra akademilerin kurulması ile tıpkı klasikler gibi eser yapmak temayülü onların san'at sırlarını gösteren riya zi usullerin konmasına sebep oldu. Napolyon zamanına kadar resmi akademiler mevcut değildi. Ticarethane kabilinden resim atölyeleri vardı. Klasikleri hükümet hesabına sonradan tetkik etmek isteyen akademiler klasiklerde üçüncü unsur olan edebi ifadeyi plastik unsurlar vasıtasile değil, fotografik fırça oyunlarıyla yapmağa koyuldular. Artık yapılan eserlerde insanın bir resminden aldığı zevk değil bir fantazi yazıdan alınan hisler aprünüyordu. O halde bir şeyin tekrarı demek olan resmin vücuduna ne lüzum vardır?

Bütün yanlış hareketler gibi buda sarılmağa mahkumdu. San'atın yüzü gülmeğe başlaı. Yalancının mumu yatsıya kadar yandı. Bunlarda ancak on dokuzuncu asrın sonuna kadar at oynata bildiler. Bu sıralarda sa'atin özünü ve cevherini kavraya bilecek büyük insanlar çıktı: resmi bu uçurumdan kurtarmağa çalıştılar. yapılacak ilk iş resimde unutulmuş diğer iki unsuru deformasyon ve konstrüksiyonu her kese göstermek ve anlatmaktır. Bu kolay bir iş değildi. Zaman bunun aksini kafalarda kafalarda yıkılmaz bir put haline getirmişti.

Çşk sert ve zalim hareket etmek icap ediyordu. Evvelâ edebi ifadeyi bir az unutturmak lâzım geliyordu. Bunu plastik unsurlarla yaaatmak fikrini aşlamak için

modernler edebi ifadeyi bir tarafa bıraktılar hatta inkâr ettiler. Resmi yalnız deformasyon veya yalnız konstaksiyon olarak ve nihayet bunların toplu bir halde bulunması şeklinde kabul ettiler. Modernler bu hakikat için ömürlerini harcadılar. Nihayet muzaffer oldular. Fakat tabloya kalbin, ve hissin girmesi lâzım geliyordu. Bunu başka bir şekilde ele almak icap ediyordu. Modern resimde klasiklerde gördüğümüz ve akademiklerde ikisi unutulmuş olarak bu üç unsur yeniden canlandı. Bu suretle evvelcede söylediğimiz gibi klasik bir san'at doğuyordu. Fakat bunun anası yirminci asır olduğu için diğer devirlerden farklı bir tarafı vardı. Zamanın kendine has görüş ve duyusu buna ekleniyordu. İşte bu yeni doğan resmi modern klasik tabiri ile ifade ediyoruz.

Resimde edebi ifade olunca onun mevzuunun icabına göre neş'eyi, elemi ıstırabı, mahcubiyet gibi ruhi halleri işaret ettiği tabii malûmdur. Bunlar için ayrı ayrı numune aramak bile beyhude bir zahmettir. Her hangi mükemmel bir eseri alırsak alalım onda bu saydığım hallerden birini veya bir kaçını canlandırılmış buluruz. Bunun aykırı bir şekli akademiklerde görülür. Onlar sırf mahcubiyet, sırf hiddet göstermiş olmak için objektifman resimler yaparlardı. Klasik lerasil ve vakur kalmasını biliyorlardı. İşte size Mikel Anjinin yukarıda tahlilini yaptığımız İsa ve Meryemini gösterebiliriz. Mesih diğer yerlerdeki İsalardan tamamen farklıdır. Buradaki İsa mazlum ve mağdur peygamber değildir. Çarmıhtaki sakin, samit manevi huzur sahibi İsa artık yoktur. Buradaki İsa fırsatın kendisinde olduğunu bilen, acımayacak olan kahhar bir isadır. Meryem oğlunun bu hareketini istememekle beraber vaz geçirmenin mümkün olmayacağını da biliyor. Bu yüzden duyduğu derin endişe yüzünün

çizgilerinde hatta onu sarmış olan kumaş kıvrımlarında bile saklıdır. Buradaki Meryem temiz ve hakiki bir bakiredir. İsa diğer çocukluk resimlerinde dahi tamamiyle olgun olarak görünür. Bu hemen bütün klasiklerde vardır. Bir çokları böyle çocuk resmi olur mu küçük bir çocuğun yaşlı bir insan gibi düşünceli tavırları var demektedirler. Yine Meryemin resimlerinden size bir iki misal vereyim. Bu misaller mahcubiyeti alâkadar eden tablolarla alâkadardır.

Allah tarafından Meryeme gönderilen elçi, bir melek, ona bakire olduğu halde bir çocuk doğuracağını ve bunun bir peygamber olduğunu söylediği anda Meryemin aldığı poza bakınız. Hemen her klasik eserde bu mevzuda aynı ifade olmakla beraber Meryem bilhassa Leonard, Fraan-jeliko, Andreadelsarto da harikulâdedir. Hakikaten temiz ve hassas olan bakirenin o anda aldığı haleti ruhiyeyi bir daha erişilemeyen bir kudretle tesbit etmişlerdir. Tıpkı bunun gibi Sentkaterina'nın izdivacına ait resimlerde aynı şekilde bir hassasiyeti aksettirirler. Buna benzer misaller vermek her devir ve her ressam için mümkün olduğundan çok uzatmamak için burada kesmek mecburiyetindeyim.

Yalnız bununla beiki üçüncü defa tekrar edeyimki akademilerde bu ifadeler objektif ve tamamen moral bir ifade halindedirler. Piktüral bir unsura maal'eseef bürünememişlerdir.

Fransada romantiklerin plastik unsurlar hususunda en ileri geleni şüphesiz Dalacroix dir. Almanların Böclenji daha çok edebi bir senbolizm taşıyor. Nöclin fütüristler ve sürrealistler üzerinde de tesir yapmıştır.

İtalyan fütürizmi bazen çok bariz bozucu veya yapıcı temayüllerine rağmen modern hayatı ifade etmek isteyen bir h reketti. Fütüristler ilhamı Marinettinin

neşr ve ilân ettiği prensiplerden alıyordu. Sür'at, hareket, dinamizm.. Hareket meselesi en ziyade fütüristleri zihnen meşgul etti. Fütüristler bu çalışmalarile empresyonistlerin renkte yaptığı şeyi harekette yaptılar.

Her san'at cereyanı arkasında az veya çok bir iz bırakarak geldi, geçti ve geçmektedir. Şimdi ortada bir san'at cereyanı modern klasizm vardır.

Bizde muhtelif san'at cereyanlarının mümessilleri vardır. Eşkilardan bahsedecek değilim. Yeniler içerisinde en şayanı dikkatleri pürizimle kübizmin birleştirilmiş gibi görünen Nurullah Berk; sürrealist, primitif, bazan ekspresyonist olan Bedri Rahmi; deformasyon ve bilhassa konstrüksiyona ehemmiyet veren Cemal Tollu, modern klasizmi Türkiyede en çok müdafaa eden Zeki Faik; eserlerinde deformasyon konstrüksiyon bazan da empresyon hakim olan Hâmit Necdet, konstrüksiyona fazla ehemmiyet veren Ali Avni Z kidir.

San'atkârlarımız içinde meselâ Lük Alber Moro dan aynen kopya edenler ve bunu kendi eserleri gibi gösterenler varsa da bunu bir kusur saymıyor ve isimlerini saydığını gençleri Türkiyede modern resmin inkişaba bir hizmet olarak tanıyorum.

Sozlerime son verirken yalnız Hlak evinin konfranslar tertip etmek ve sergiler açmak ssretile halka san'at hususunda yaptığı hizmeti şükranla anıyorum.

İstifade ettiğim eserler:

Parlons peinture — Andre Lhote

Nouvelles leçons d'histoire de l'art

— L. Bordes

L'art de peindre

Beau — arts — haftalık san'at mecmuası kolleksiyon

Modern san'at — Nurullah Berk

Demokrasi ve san'at — İsmail Hakkı Baltacıoğlu

Critique d'art — Marcel Nicole

Evimizin Neşrettiği

KİTAPLAR

- 1) — Halkevimizin sekiz aylık çalışması
- 2) — Köy kitabı
- 3) — Öz Türkçe adlar.
- 4) — Çepniler,
- 5) — Halk inanmaları,
- 6) — Özel görenek ve inanmalar,
- 7) — Atalar Sözü
- 8) — Bağcılık,
- 9) — Verem,
- 10) — Yusuf Fakih,
- 11) — Yurdum için,
- 12) — Balıkesir Coğrafyası,
- 14) — 17, 18 inci asırlarda Balıkesir şehir hayatı,

ÇIKMAKTA OLANLAR

- 13) — Konferanslar,
- 15) — Vesikalar

DİNMEZ AGRI

Sevgim ve İztirabımla, Bu Kalp Duracak Romanlarının muharriri Bayan Mükerrerem Kâmilin üçüncü eseride çıktı.

Mevzuunu büyük erginlik savaşıdan alan arkadaşımız kitabında Yurt Aşkı ile çarpınan bir Türk kızının büyük bir sevgiyi ayak altına alarak en çetin savaş işlerine atıldığını kuvvetle ifade etmiştir. Temiz bir dil, canlı tasvirler ve en önde gelen kahramanlık duygularile cidden muvaffak olan bu romanı okuyucularımıza tavsiye ederiz.

TÜRKİYE

GENEL KİMYAGERLER KURUMU DERGİSİ

Bu Derginin on birinci sayısı on buçuk forma kalınlığında olarak çıkmıştır. Bir kısım yazıları Türkçeden başka Almanca, Fransızca ve İngilizce lisanlarında aynen veya hulasatan neşreden bu Dergi, Ana yurdumuzdaki kimya çalışmaları dünyaya ilim âlemine tanıtmaya yaramaktadır. Kimyanın her sahasına şamil bir Kurumun Dergisi olduğu için, yalnız kimyager için değil, aynı zamanda kimyanın tatbikatından geniş mikyasda istifade eden Tıp, eczacılık, baytarlık, ziraat gibi ilim şubelerinde çalışanların da işine yarayan bir zenginliktedir. Geniş bir bibliyografi kısmı vardır.

Kıvırcık koyunlarımızın sütleri üzerindeki etüt ile yeraltı madenlerini geofizik usulile arama metodlarını bir araya toplayan yazılar bilhassa şayanı dikkattir. Beleli yalnız 50 kuruş olup adresi: ANKARA, Posta kutusu 50 dir.